

WÓJT GMINY GZY

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY GZY W LATACH 2004 – 2011**

- SIERPIEŃ 2004 -

SPIS TREŚCI:

I. WSTĘP.....	4
1. PODSTAWA PRAWNA.....	4
2. CEL, ZAKRES I FUNKCJE PROGRAMU.....	4
3. METODA OPRACOWANIA.....	6
II. DIAGNOZA ZAGROŻEŃ I STANU ŚRODOWISKA.....	8
1. PODSTAWOWE DANE O GMINIE.....	8
1.1 Położenie geograficzne, klimat.....	8
1.2 Dane demograficzne.....	9
1.3 Zagospodarowanie powierzchni ziemi.....	9
1.4 Wody powierzchniowe i podziemne.....	9
1.5 Gleby.....	11
1.6 Szata roślinna.....	11
1.7 Surowce, zasoby kopalin.....	12
1.8 Walory przyrodnicze i kulturowe.....	12
1.9 Oświata, kultura	14
1.10 Podstawowe sektory gospodarki.....	15
2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	16
2.1 Komunikacja.....	16
2.2 Zaopatrzenie w energię elektryczną, zaopatrzenie w gaz ziemny.....	16
2.3 Zaopatrzenie w ciepło.....	17
2.4 Ujęcia wody, sieć wodociągowa.....	17
2.5 Oczyszczalnie ścieków, sieci kanalizacyjne.....	17
2.6 Składowiska odpadów.....	18
2.7 Melioracje.....	18
3. OCENA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISKA.....	19
3.1 Pobór wód podziemnych.....	19
3.2 Emisja pyłów i gazów do powietrza.....	19
3.3 Emisja substancji do wód lub do ziemi.....	21
3.4 Zagrożenia powierzchni ziemi.....	22
3.5 Emisja hałasu.....	24
3.6 Gospodarka odpadami.....	24
3.7 Promieniowanie elektromagnetyczne.....	24
3.8 Poważne awarie.....	25
3.9 Zagrożenia ze strony rolnictwa.....	25
3.10 Obszary szczególnie narażone na odpływy azotu ze źródeł rolniczych.....	27
4. STAN JAKOŚCI ŚRODOWISKA.....	28
4.1 Stan jakości powietrza	28
4.2 Stan jakości wód powierzchniowych.....	30
4.3 Stan jakości wód podziemnych.....	32
4.4 Stan jakości gleb.....	33
4.5 Klimat akustyczny.....	34
4.6 Pola elektromagnetyczne.....	36

5. PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO.....	36
III. CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA.....	39
1. ZASADY I CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA.....	39
2. CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO.....	46
IV. GMINNY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	48
1. CELE I PRIORYTETY EKOLOGICZNE GMINY.....	48
2. PROGRAM DZIAŁAŃ EKOLOGICZNYCH	48
3. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU.....	58
V. UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE.....	59
1. ROZWIĄZANIA PRAWNO - INSTYTUCJONALNE	59
2. SYSTEM FINANSOWANIA.....	62
3. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE.....	68
4. DOBRA PRAKTYKA ROLNICZA.....	69
5. EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	70
6. SZANSE ROZWOJOWE.....	71
VI. PODSUMOWANIE.....	73
WYKAZ PRZEPISÓW.....	75
ZAŁĄCZNIKI.....	77

I. WSTĘP

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona w dniu 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, z późn. zm.), nadała polityce zrównoważonego rozwoju najwyższą rangę stwierdzając, że ochrona środowiska przyrodniczego jest obowiązkiem władz publicznych, które powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.

Oznacza to, że władze publiczne, zarówno rządowe jak i samorządowe, odpowiedzialne są za kreowanie polityki ekorozwoju, gwarantującej racjonalne korzystanie z zasobów środowiska przyrodniczego, respektujące zasadę zrównoważonego rozwoju.

Polityka ekorozwoju wyznacza cele realizacyjne w postaci limitów krajowych, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w wojewódzkich programach ochrony środowiska. W powiatowych lub gminnych programach limity te powinny być ujęte wybiórczo lub w pełnym pakiecie - w zależności od specyfiki uwarunkowań ekologicznych, gospodarczych i społecznych obszaru danej jednostki samorządowej.

Programy ochrony środowiska są podstawowym narzędziem realizacji polityki ekologicznej państwa. Diagnozują obszary zagrożeń środowiska wywołane nie zrównoważonym rozwojem gospodarczym, w skali konkretnego województwa, powiatu lub gminy. Uwzględniają specyfikę i skalę tych zagrożeń. Zawierają propozycje skutecznych rozłożonych w czasie przeciwdziałań. Umożliwiają efektywne stopniowe realizowanie założonych celów, a w efekcie pełne respektowanie zasady ekorozwoju i poprawę stanu środowiska.

2. PODSTAWA PRAWNA

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.) zobowiązuje Wójta Gminy do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska. Projekt programu podlega zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu Pułtuskiego.

Program stanie się wiążącym i obowiązującym po jego uchwaleniu przez Radę Gminy. Z realizacji programu Wójt Gminy sporządzał będzie co 2 lata raporty i informował Radę Gminy o jego realizacji.

3. CEL, ZAKRES I FUNKCJE PROGRAMU

Nadrzędnym celem PROGRAMU jest zdefiniowanie polityki ekologicznej w obszarze gminy Gzy w latach 2004 – 2011, uwzględniającej zasady zrównoważonego rozwoju, umożliwiającej harmonijny gospodarczy, społeczny rozwój gminy w powiązaniu z racjonalną ochroną walorów środowiska przyrodniczego.

Cele programu są pochodną celów określonych w opracowanej przez Gminę „STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY GZY”.

Program, uwzględnia wymagania wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska i określa na podstawie aktualnego stanu i zagrożeń środowiska:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno- ekonomiczne i środki finansowe.

Program definiuje cele średniookresowe (dla okresu 8-letniego i zadania na okres najbliższych 4 lat), a także monitoring realizacyjny i nakłady finansowe na jego wdrożenie.

Program jest spójny z dokumentami o charakterze strategicznym, programami i harmonogramami wykonawczymi wyższego szczebla, ponieważ drugą jego funkcją jest realizacja celów polityki ekologicznej państwa, województwa i powiatu:

- **państwa**, określonej m.in. w dokumentach:
 - Długotrwała strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju „Polska 2025”,
 - Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r.,
 - II Polityka Ekologiczna Państwa Ministerstwo Środowiska, Warszawa czerwiec 2000,
 - Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002- 2010 Ministerstwo Środowiska Warszawa, marzec 2002 r.,
 - Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010 Rada Ministrów Warszawa, grudzień 2002 r.,
 - Polityka leśna państwa,
 - Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski.
- **województwa mazowieckiego**, zdefiniowanej w:
 - Programie ochrony środowiska województwa mazowieckiego, opracowanym przez Urząd Marszałkowski Departament Rolnictwa i Ochrony Środowiska, Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego Warszawa kwiecień 2003 r.
- **powiatu pułtuskiego**, określonej w:
 - Programie ochrony środowiska w powiecie pułtuskim w latach 2004 – 2011.

Program nie jest tylko dokumentem wykonawczym polityki ekologicznej państwa, lecz także aktem autonomicznej polityki gminy, uwzględniającym jak wcześniej wspomniano cele polityki państwowej, wojewódzkiej i powiatowej. Zgodnie z ideą pomocniczości relacje pomiędzy poszczególnymi poziomami władzy publicznej kształtują się w tym obszarze na zasadach partnerstwa, a nie hierarchicznego podporządkowania.

Struktura Programu zgodna jest z „Wytocznymi sporządzenia programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska w grudniu 2002 r. i uwzględnia:

- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych (zmniejszanie materiałochłonności, energochłonności i wodochłonności gospodarki, ochronę gleb, racjonalną eksploatację lasów, ochronę zasobów kopalin),
- poprawę jakości środowiska (ochronę wód, ochronę powietrza, gospodarowanie odpadami, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne, bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne, poważne awarie, ochronę przyrody i bioróżnorodności),
- narzędzia i instrumenty realizacji programu (wzmocnienie instytucjonalne, ramy w zakresie prawa lokalnego i decyzji organów samorządowych, planowanie przestrzenne, powiązania formalne i merytoryczne z analogicznymi programami wyższych szczebli administracyjnych w celu zapewnienia regionalnej spójności programów, mechanizmy finansowania ochrony środowiska, dostęp do informacji i udział społeczeństwa,
- harmonogram realizacji i nakłady na realizację programu (terminy realizacji, wielkość nakładów i źródła finansowania, jednostki odpowiedzialne za wykonanie zadań),
- kontrolę realizacji programu (procedury kontroli, mierniki realizacji i procedury weryfikacji programu).

Główne funkcje programu to:

- uaktywnienie i mobilizacja podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych i mieszkańców w procesach planowania działań na rzecz ochrony środowiska, wspólnego precyzowania problemów, sposobu ich rozwiązywania oraz określania niezbędnych w tym zakresie priorytetów,
- intensyfikacja współpracy wewnętrznej w obrębie poszczególnych struktur organizacyjnych gminy, poprawa współpracy z administracją rządową i samorządową,
- ułatwienie w procesie podejmowania decyzji i zintegrowanego rozwiązywania problemów w zakresie ochrony środowiska obecnie zidentyfikowanych oraz przyszłych wynikających z występujących zagrożeń,
- ułatwienia w procesach podejmowania inwestycji proekologicznych na terenie gminy,
- ułatwienie otrzymywania pomocy finansowej wewnętrznej krajowej i zewnętrznej UE,
- poprawa jakości środowiska i warunków bytowych mieszkańców,
- identyfikacja obszarów cennych przyrodniczo,
- stworzenie trwałych podstaw do zrównoważonego i ustabilizowanego zarządzania środowiskiem na terenie gminy,
- promocja gminy,
- źródło informacji o stanie środowiska w gminie.

4. METODA OPRACOWANIA

Przystąpienie do prac nad dokumentem poprzedzono etapem pozyskiwania danych, niezbędnych do sporządzenia charakterystyki obszaru. Na tym etapie na bieżąco przeprowadzono niezbędne konsultacje z władzami gminy i powiatu.

Źródłem danych, wykorzystanych do sporządzenia diagnozy zagrożeń i stanu środowiska w gminie były m.in.:

- Podstawowe informacje ze spisów powszechnych - Gmina wiejska Gzy - Urząd Statystyczny Warszawa 2003r.,
- Wyniki badań odczynu i zasobności gleb w makroelementy w 2002 r. województwo mazowieckie w układzie powiatów - Stacja Chemiczno-Rolnicza w Wesołej 2003 r.,
- Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej - Instytut Upraw. Nawożenia i Gleboznawstwa Warszawa 2002 r.,
- Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w woj. mazowieckim - Raport WIOŚ Warszawa 2002 r.,
- Rocznik Statystyczny Woj. Mazowieckiego - Urząd Statystyczny w Warszawie 2002 r.
- Stan środowiska w woj. mazowieckim - Raport WIOŚ Warszawa 2001 r.,
- Dokumentacje hydrogeologiczne zbiorników wód podziemnych w Polsce - Ministerstwo Środowiska Warszawa 2001 r.,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gzy - Urząd Gminy Gzy 2000 r.,
- Stan środowiska w woj. mazowieckim - Raport WIOŚ Warszawa 1999 r.,
- Regionalizacja fizyczno-geograficzna Polski - J. Kondracki PWN Warszawa 1998 r.,
- Atlas hydrograficzny Polski - IMGW Warszawa 1998 r.,
- Źródła oraz metodyka szacowania wielkości emisji zanieczyszczeń - Centrum Informatyki Energetyki Zakład Ergonometrii Warszawa 1997 r.
- Wieloczynnikowa degradacja środowiska - PIOŚ Warszawa 1996 r.,

Na podstawie uzyskanych danych wykonano kompleksową charakterystykę umożliwiającą określenie specyfiki uwarunkowań: przyrodniczych, społecznych i gospodarczych w obszarze gminy.

W strategicznej części programu ochrony środowiska przyjęto, iż kierunek rozwoju gminy powinien być zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Przyjęto, że zaspokojenie potrzeb współczesnego oraz przyszłych pokoleń będzie przebiegało z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych elementów i procesów przyrodniczych.

Dla sformułowania obszarów problemowych, zastosowano metodę SWOT - jedną z technik analizy strategicznej - analizę słabych i silnych stron oraz szans i zagrożeń.

Podstawą do analizy SWOT, jak i późniejszej identyfikacji problemów ekorozwoju gminy była wcześniejsza diagnoza zagrożeń i stanu środowiska.

Nazwa SWOT pochodzi od angielskiego skrótu słów:

- **S**trengts: siły (mocne strony),
- **W**eaknesses: słabości (słabe strony),
- **O**pportunities: możliwości (szanse),
- **T**hreats: zagrożenia.

Analiza SWOT umożliwiła:

- sporządzenie wyjściowego materiału do dyskusji nad obecnym stanem i przyszłością gminy;
- zestawienie mocnych stron gminy, dające obraz atutów lokalnego środowiska, gospodarki i infrastruktury; stanowiących bazę dla tworzenia wszechstronnej strategii ekorozwoju, wykorzystaną do określenia szans lub możliwości lokalnego rozwoju w przyszłości;
- realistyczną ocenę problemów występujących w gminie, wykorzystaną dla określenia środków zaradczych, jakie trzeba przedsięwziąć w celu likwidacji lub ograniczenia zagrożeń. Zagrożenia są przeciwieństwem możliwości i pochodną słabych stron ograniczających ekorozwój. Niosą za sobą obniżenie walorów środowiskowych, społecznych i gospodarczych oraz zmniejszają szanse gminy na odrobienie zaległości w stosunku do rozwijających się terenów;
- uzyskanie innej perspektywy dla problemów gminy umożliwiającej poszukiwanie nowych rozwiązań. W przypadku gmin o przewadze słabych stron, możliwości ich rozwoju można poszukiwać na zewnątrz, we współpracy z innymi gminami w realizacji wspólnych i korzystnych dla nich celów.

Przyszłą wizję gminy wytyczono na podstawie priorytetów wskazanych po wykonaniu analizy SWOT, z uwzględnieniem zasad polityki ekologicznej państwa, województwa i powiatu oraz oczekiwań miejscowej społeczności. Przyszła wizja była podstawą do sformułowania obszarów strategicznych, a w ich obrębie wielu celów i zadań o różnym stopniu ważności. Dla potrzeb jasności i przejrzystości dokonywanych wyborów, opracowano zbiorcze zestawienia celów wraz z ustaleniem pilności zadań, terminów ich realizacji, źródeł finansowania oraz mierników oceny realizacji zadań.

Podstawową zasadą zastosowaną przy określaniu celów szczegółowych było kierowanie się zdrowym rozsądkiem, ponieważ: zrównoważony rozwój może zostać zrealizowany tylko wtedy, gdy jest jasno i realistycznie zaplanowany.

II. DIAGNOZA ZAGROŻEŃ I STANU ŚRODOWISKA

1. PODSTAWOWE DANE O GMINIE

Gmina Gzy posiada powierzchnię 104,440 km². Położona jest w granicach administracyjnych powiatu pułtuskiego, w jego północno-zachodniej części i środkowo północnej części województwa mazowieckiego. Graniczy z 6 gminami:

- od północy, z gminą Karniewo - w pow. makowskim;
- od północnego zachodu, z gminą Gołymin Ośrodek - w pow. ciechanowskim;
- od wschodu, z gminą Pułtusk - w pow. pułtuskim;
- od południa, z gminami: Winnica i Świercze - w pow. pułtuskim;
- od zachodu, z gminą Sońsk - w pow. ciechanowskim.

1.1 Położenie geograficzne, klimat

Wg klasyfikacji fizyczno-geograficznej J. Kondrackiego, gmina leży w obrębie Wysoczyzny Ciechanowskiej, należącej do Makroregionu Niziny Północnomazowieckiej.

Przeważają tu utwory lodowcowe zwałowe w postaci glin i piasków moreny dennej. W rejonie dolin rzecznych i obniżen występują utwory aluwialno-deluwialne i bagniste. Utwory te tworzą grunty organiczne (torfy, namuły organiczno-mineralne i piaski aluwialne) charakteryzujące się dużym nawodnieniem i ściśliwością.

Pod względem geologicznym gmina jest położona w obrębie jednostki tektonicznej zwanej Wzniesieniem Mazowiecko-Suwalskim. Warstwy trzeciorzędowe posiadają tu miąższość 200 – 250 m, grubość warstw czwartorzędowych waha się od 60 do 90 m.

Pod względem rzeźby powierzchnia jest tu mało urozmaicona, posiada łagodną konfigurację i teren zajmowany przez gminę można zaliczyć do równinnych, typowych dla równiny morenowej. Mało zróżnicowana wysokość bezwzględna waha się w zakresie 95-133 m n.p.m. Najniższy punkt 95 m n.p.m. znajduje się w wschodniej części gminy w dolinie rzeki Przewodówki. Najwyżej na poziomie 133 m n.p.m. położony jest obszar w pobliżu wsi Skaszewo Włociańskie w obszarze pagórków na równinie morenowej.

Gmina znajduje się w tzw. dzielnicy środkowej wg regionalizacji rolniczoklimatycznej R. Gumińskiego. Jest to obszar o niewielkiej w skali roku sumie opadów atmosferycznych w granicach 500 – 600 mm.

Charakterystyka klimatyczna gminy na podstawie obserwacji i pomiarów z lat 1985 – 1994 z najbliższej stacji meteorologicznej w Mławie jest następująca:

- średnia temp. powietrza w roku jest tu stosunkowo wysoka w granicach 7,2 °C,
- średnia temp. najcieplejszego miesiąca lipca wynosi 18,5 °C, najzimniejszym miesiącem jest luty o temp. -3,7 °C,
- liczba dni mroźnych z temp. poniżej 0°C w roku wynosi 42 i przypada na styczeń i luty,
- liczba dni gorących z temp. powyżej 25 °C w roku wynosi 38 i przypada na czerwiec, lipiec i sierpień,
- okres bez przymrozków wynosi 170 dni i trwa średnio od 25 kwietnia do 14 października,
- okres wegetacji ze średnią temp. powietrza powyżej 5 °C trwa 210 dni,
- średnia roczna suma opadów atmosferycznych: 526 mm,

– średnia liczba dni z pokrywą śnieżną: 75.

Przeważają tu wiatry zachodnie [16,5%], północno-zachodnie [14,0], najmniejszy udział posiadają wiatry z kierunków: południowo-wschodniego [4,7%] i południowego [6,2%].

1.2 Dane demograficzne

Gmina liczy 4 136 mieszkańców [stan w dniu 31.03.2004 r.], w tym 2 125 mężczyzn i 2 034 kobiety. Zawodowo aktywnych jest 3 305, natomiast biernych 1 414 mieszkańców. Bezrobotnych jest 227 osób, co daje stopę bezrobocia 12%. Gęstość zaludnienia wynosi ca 40 osób/km². Ludność gminy zmniejsza się: w 2000 r. wynosiła - 4 231 mieszkańców, w 2002 r. - 4 182, w 2004 r. - 4 136.

Sieć osadniczą tworzy 49 jednostek należących do 33 sołectw, przeciętnie na 1 wieś przypada 116 mieszkańców.

Sieć osadniczą gminy charakteryzuje znaczne rozdrobnienie i rozproszenie. Do najliczniejszych wsi należą: Pękowo (333 mieszkańców), Gotardy (209), Kozłówka (204), Gzy (196), Słoneczewo (187) i Żebry Falbogi (162). Najmniejszymi są: Łady Krajęczyno (13 mieszkańców), Zalesie Lenki (13) i Zalesie Grzymały (14).

Zwarta zabudowę posiadają jedynie: Pękowo, Kozłówka, Przewodowo, Sisice.

Funkcje gminnego ośrodka administracyjnego pełni wieś Gzy będąca najmniejszym ośrodkiem gminnym na terenie powiatu pułtuskiego. Wieś liczy 196 mieszkańców w 56 budynkach zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej.

1.3 Zagospodarowanie powierzchni ziemi

Wg danych Urzędu Gminy, Gmina Gzy zajmuje powierzchnię 10 444 ha. Zagospodarowanie jej powierzchni jest następujące:

- obszary użytkowane rolniczo: 8 859 ha [85%],
- użytki leśne: 937 ha [9%],
- grunty zabudowane i zurbanizowane: 242 ha [2%],
- wody: 99 ha [1%],
- inne tereny: 318 ha [3%]

W obrębie obszarów użytkowanych rolniczo, półnaturalne zbiorowiska roślinne tworzą łąki i pastwiska o łącznej powierzchni 1 925,0 ha i zajmują 18,4% powierzchni gminy.

1.4 Wody powierzchniowe i podziemne

Gmina na powierzchni 8 152 ha [78,1%] znajduje się w zlewni rzeki Narwi, do której wody wprowadza rzeka Przewodówka. Pozostała powierzchnia - 2 292 ha odwadniana jest do rzeki Wkry, poprzez: Kolnicę – lewobrzeżny dopływ rzeki Sony. Wody otwarte, jak wcześniej wspomniano, zajmują ca 99 ha tj. 1,0% powierzchni gminy.

Przewodówka bierze początek na gruntach wsi Szyszki Włociańskie. Posiada długość 32,2 km, w tym w obrębie gminy 19,4 km (na odcinku 2,9 km płynie w obszarze gminy Gołymin) oraz całkowitą powierzchnię zlewni 153,8 km². Uchodzi do rzeki Pełty w pobliżu m. Przewodowo Poduchowne.

Rzeka jest w większości uregulowana. Jej zabudowę hydrotechniczną tworzą: 6 jazów o wysokości piętrzenia 1,2 m oraz 9 stopni wodnych o wysokości 0,3 – 0,6 m . Rzeka

posiada zadrzewione (olchą i wierzbą) pobraża. Na całej długości zasilana jest siecią licznych rowów melioracyjnych.

Największym dopływem Przewodówki jest Tąsewka o długości 6,8 km i powierzchni zlewni 63,7 km². Dopływ ten jest wypłycony i zarośnięty. Posiada cechy naturalnego ciekę tylko w górnym biegu.

Zachodnią część gminy odwadnia Kolnica posiadająca długość 28,0 km, w tym na terenie gminy 3,9 km na kierunku północno-zachodnim i 3,5 km na kierunku północno-wschodnim.

Oprócz ww. rzek powierzchnię gminy odwadnia szereg innych mniejszych cieków bez nazwy oraz gęsta sieć rowów melioracyjnych.

Na terenie gminy licznie występują oczka wodne, które powinny być objęte ochroną i ewentualnie odbudowane. Należą do nich stawy położone na gruntach wsi:

- Żebry Włosty: staw o powierzchni 0,3 ha, zamulony i zarastający;
- Żebry Falbogi: staw o powierzchni 0,7 ha zasilany wodami gruntowymi, zamulony i zarastający;
- Szyszki: staw przy drodze o pow. 0,4 ha zasilany wodami gruntowymi, bez odpływu dobrze utrzymany;
- Zalesie: staw o pow. 0,4 ha położony na gruntach rolnych, bez odpływu, zamulony i zarośnięty;
- Ostaszewo Pańki: staw o pow. 0,3 ha, zamulony i zarośnięty;
- Skaszewo Włociańskie: staw o pow. 0,3 ha, położony na rowie melioracyjnym, zamulony;
- Mierzeniec: o pow. 0,1 ha staw śródpolny, położony na rowie melioracyjnym;
- Grochy Serwatki: staw o pow. 0,3 ha, położony na rowie melioracyjnym, zamulony;
- Pękowo: staw o pow. 0,3 ha zasilany wodami gruntowymi, zamulony, zarośnięty roślinnością wodną, z brzegami porośniętymi olchą.

Odbudowa małej retencji jest istotna z uwagi na stałe lub okresowe niedobory lub brak wody na tym terenie. Korzystne warunki dla lokalizacji niewielkich zbiorników retencyjnych występują w dolinie Przewodówki w okolicach wsi: Przewodowo, Kozłowo, Borza Strumian, gdzie dolina rzeki jest płaska i wyraźnie wcięta.

W obszarze gminy występują zróżnicowane strefy zalegania zwierciadła wód I poziomu wodonośnego:

- najpłycej wody gruntowe występują na różnego rodzaju podmokłych, obniżeniach zajmowanych przeważnie przez użytki zielone, zbudowanych z torfów, namulów, piasków lub żwirów. Tworzą strefę ciągłego poziomu wodonośnego o swobodnym zwierciadle wody. Wody gruntowe zalegają na głębokości do 1,5 m ppt. i są to tereny niekorzystne dla budownictwa;
- na wyniesieniach poziom zalegania wód gruntowych przekracza 2,5 m ppt. Są to obszary suche, zbudowane z utworów sypkich, przepuszczalnych, praktycznie bez żadnej izolacji chroniącej przed przedostawaniem się substancji z powierzchni ziemi. Brak izolacji stwarza warunki do bezpośredniej infiltracji wód opadowych i wywołuje wahania zwierciadła wody dochodzące nawet do 2 m. Na tych obszarach szczególnie rygorystycznie należy przestrzegać szczelności bezodpływowych zbiorników do magazynowania ścieków bytowych, prawidłowego przechowywania i stosowania w odpowiednich dawkach nawozów naturalnych;

- na większości powierzchni gminy poziom wód gruntowych jest izolowany i występuje pod warstwą glin morenowych, pyłów i ilów zastoiskowych. Wody gruntowe zalegają tu głębiej nawet do 4 m ppt. i tworzą napięte zwierciadło. Okresowo mogą tworzyć tzw. wierzchniówki i utrudniać wykonywanie prac ziemnych i budowlanych.

Wody II poziomu wodonośnego występują też w warstwach piaszczysto-żwirowych pod osłoną glin o różnej miąższości, ich zwierciadło jest napięte. Wydajność studni głębinowych jest zróżnicowana i waha się od 6 m³/h w Gotardach do 75 m³/h w Gzach.

1.5 Gleby

Największą powierzchnię zajmują gleby bielcowe, brunatne wylugowane oraz czarne ziemie, które przeważają w północnej i środkowej części gminy:

- gleby bielcowe wytworzone są z piasków gliniastych lekkich, na glinie średniej i stanowią kompleksy IVa i IVb klasy bonitacyjnej;
- gleby brunatne wytworzone są z piasków słabo gliniastych, gliniastych, naglinowanych i piasków luźnych. Są to gleby przewiewne, przepuszczalne o dobrze wykształconym poziomie próchnicznym i prawidłowych stosunkach wodnych. Stanowią kompleksy od II do IV klasy bonitacyjnej. Są korzystne do wszystkich upraw oraz warzywnictwa i ogrodnictwa;
- czarne ziemie wytworzone są z glin częściowo spiaszczonych lub glin całkowitych. Występują na terenach płaskich lub w obniżeniach. Wymagają uregulowania stosunków wodnych, w tych samych rejonach co gleby brunatne, często w sąsiedztwie użytków zielonych i stanowią kompleksy IIIb i IV klasy bonitacyjnej;
- gleby brunatne wylugowane i murszowate wytworzone są z piasków słabo gliniastych na piaskach luźnych oraz z piasków luźnych i zaliczane do V i VI klasy bonitacyjnej.

1.6 Szata roślinna

Gmina posiada bardzo niską 9% lesistość, ponieważ naturalne formy przyrodnicze w większości zostały przekształcone w pola uprawne. Dominuje szata roślinna o charakterze antropogenicznym.

Naturalne zbiorowiska roślinności zostały przekształcone w tereny upraw polowych: zbóż, ziemniaków, roślin pastewnych, sadowniczych i warzyw.

Półnaturalne zbiorowiska roślinne tworzą łąki i pastwiska o łącznej powierzchni 1 925,0 tj. - 18,4% powierzchni gminy, występujące w dolinach rzek Przewodówki, Kolnicy, Tąsewki, innych mniejszych cieków oraz w zagłębieniach terenowych. Użytki zielone stanowią siedliska fauny i flory, retencjonują też wody powierzchniowe. Są cenne przyrodniczo stanowiąc ciągi powiązań zapewniających równowagę ekologiczną.

Środkowa i zachodnia powierzchnia gminy jest prawie bezleśna, poza niewielkimi kępami leśnymi, rozproszonymi wśród pól i wzdłuż pobrzeży cieków.

Większe obszary leśne znajdują się we wschodniej części gminy i występują w 4 zwartych kompleksach przechodzących na teren gmin: Pułtusk, Karniewo i Winnica.

Około 65% lasów administrowanych jest przez Nadleśnictwo Pułtusk, pozostałe to rozdrobnione lasy prywatne oraz powstałe w wyniku zalesiania. Lasy państwowe posiadają drzewostan sztucznie wprowadzony. Udział sosen stanowi w nich 80%. Wśród pozostałych gatunków drzew występują: brzoza, świerk, grab, osika, leszczyna. Na terenach mokrych i podmokłych dominuje w 90% olcha, pozostałe drzewa to: jarzębina, wierzba i czeremcha.

Naturalne siedliska leśne są w dużym stopniu wyniszczone. Nowe nasadzenia powinny odbywać się nie tylko na gruntach leśnych, ale również na nieużytkach, słabszych glebach V i VI klasy bonitacyjnej oraz w obszarach enklaw śródpolnych.

Przebudowa drzewostanu powinna preferować naturalny skład z preferencją dębu i drzew liściastych przede wszystkim w celu jego większej odporności ekologicznej, jak również poprawienia walorów estetycznych.

1.7 Surowce, zasoby kopalin

Gmina nie posiada złóż kopalin o zasobach udokumentowanych, zarejestrowanych lub szacunkowych. W miejscowościach: Pękowo – Parcele i Borza Nowe funkcjonowały 2 złoża kruszywa, obecnie rekultywowane na cele leśne. Dotychczas wykonane prace geologiczno-poszukiwawcze zasobów kopalin nie dały oczekiwanych rezultatów.

1.8 Walory przyrodnicze i kulturowe

Gmina Gzy znajduje się w obszarze tzw. „Zielonych Płuc Polski”, obejmującym północno-wschodnią część kraju. Sejm RP w deklaracji z dnia 17.09.1992 r. uznał obszar ZPP za region, w którym należy konsekwentnie przestrzegać zasad ekorozwoju, tzn.:

- utrzymywać równowagę ekosystemów, szeroko rozumianą ochronę przyrody (m.in. ochronę krajobrazów, unikatowych biocenoz),
- max wykorzystywać odnawialne zasoby naturalne,
- efektywnie eksploatować odnawialne źródła energii.

Tereny wschodniej i południowo-wschodniej części gminy wchodzi w skład Nasielsko-Karniewskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu wprowadzonego:

- uchwałą nr 59/X/90 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ciechanowie z dnia 23 kwietnia 1990 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie woj. ciechanowskiego,
- rozporządzeniem nr 8/1998 Wojewody Ciechanowskiego z dnia 22 maja 1998 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie woj. ciechanowskiego,
- rozporządzeniem nr 61 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 lipca 2002 r. w sprawie wprowadzenia obszarów chronionego krajobrazu.

Najcenniejsze walory przyrodnicze w obszarze gminy posiadają:

- parki podworskie wiejskie i pomniki przyrody,
Parki podworskie posiadają: Kozłowo [2,4 ha], Ołdaki [8 ha], Pękowo [3 ha], Skaszewo [4 ha], Słoneczewo [4 ha], Żebry Wiatraki [4 ha], Borza Bliźnięta [6 ha], Borza Strumiany [2 ha], Gotardy [8 ha], Gzy [5 ha], Kałęczyn [4 ha], Ostaszewo Włuski [2-3 ha], Przewodowo [8 ha], Stare Grochy [3 ha], Sulnikowo [4,5 ha], Wysocki [4,5 ha], Żebry Włosty, Żeromin [7-8 ha]. Znaczenie przyrodnicze parków podnosi fakt, że gmina jest w niewielkim stopniu zalesiona.
Liczne pomniki przyrody występują w miejscowościach: Pękowo, Przewodowo, Gzy, Skaszewo

Tabela nr 1
Pomniki przyrody w obszarze gminy

Lp.	Lokalizacja	Opis	Nr rej.
1.	Wieś Pękowo teren parku podworskiego obok budynku Szkoły podstawowej	Dąb szypułkowy obwód: 3 683 cm, wysokość: 22 m	12/72
		Lipa drobnolistna obwód: 406 cm, wysokość: 23 m	
2.	Wieś Pękowo na polu ob. Stefana Jakubowskiego w odl. 15 m na pn.-wsch. od budynku szkoły	Dąb szypułkowy obwód: 507 cm, wysokość: 25 m	30/73
3.	Wieś Przewodowo teren przy kościele	Dąb szypułkowy obwód: 408 cm, wysokość: 24 m	13/72
4.	Wieś Przewodowo w odległości 20 m od drogi Przewodowo-Strzegocin po południowej stronie	Wiąz górski obwód: 400 cm, wysokość: 20 m	54/75
5.	Wieś Gzy teren wokół Kościoła	Jesion wyniosły obwód: 250 cm, 203 (2 pnie) wysokość: 20m	56/76
		Kasztanowiec biały obwód: 515 cm, wysokość: 15 m	183/244/8
		Klon pospolity obwód: 313 cm, wysokość: 16 m	184/245/8
		Jesion wyniosły obwód: 295 cm, wysokość: 18 m	185/246/8
6.	Wieś Skaszewo	Czterorzędowa aleja, 67 szt. kasztanowca białego obwód: od 126 do 172 cm, wysokość: 14 m	226/287/8
		102 szt. grabu pospolitego obwód: od 16 do 126 cm, wysokość: 12 m	
		73 szt. robinii akacjowej obwód: od 38 do 144 cm, wysokość: od 7 do 38m	
7.	Wieś Skaszewo teren dawnego parku, obecnie teren szkoły	Klon pospolity obwód: 279 cm, wysokość: 21m	227/288/8
		Lipa drobnolistna obwód: 250 cm, wysokość: 23m	228/289/85

- tereny naturalnych dolin rzeki Przewodówki z dopływami, Kolnicy, innych cieków i obniżen tworzących naturalne siedliska przyrodnicze, wchodzące w skład ciągów ekologicznych,
- liczne oczka wodne, które powinny być objęte ochroną i ewentualnie odbudowane,
- lasy, w pierwszej kolejności z naturalnym drzewostanem,
- gleby: II, IIIa i IIIb klasy bonitacyjnej.

Krajobraz kulturowy gminy został ukształtowany w XIX i w XX wieku, lecz jest wyraźnie pozostałością okresów wcześniejszych, w tym charakterystycznych przekształceń okolic drobnoszlacheckich w obszary folwarczne. Istnieją jeszcze licznie zachowane pozostałości założeń dworskich.

Do zespołów dworskich wpisanych do rejestru zabytków należą:

- dwór murowany w Pękowie z XIX wieku, w którym znajduje się szkoła podstawowa i dobrze zachowany park o powierzchni ca 3 ha, pochodzący z lat 1850 – 60;
- zespół sakralny w Przewodowie, obejmujący kościół parafialny z końca XIX wieku, wraz zabytkowymi organami, zieleń przykościelną, cmentarz przykościelny założony w XV wieku, na którym znajduje się murowana kaplica grobowa rodu Grąbczewskich z pierwszej połowy XIX wieku;
- zespół dworski w Ołdakach z końca XIX wieku, z kamiennym budynkiem gospodarczym, parkiem o powierzchni 8 ha (w tym obszarem rekreacji - aleją o powierzchni 3,2 ha), a także staw o powierzchni 0,3 ha. Kompozycja parkowa powstała u schyłku XIX wieku. Znaczne prace zrealizowano po 1975 r. Park jest dobrze utrzymany, malowniczo położony na znacznym skłonie terenu.

Zespołami i obiektami objętymi ochroną konserwatorską są:

- zespół sakralny w Gzach,
- zespół sakralny w Szyszkach,
- zespół dworski w Borzach Strumianach,
- zespół dworski w Żebdach Włostach,
- dwór murowany w Skaszewie,
- zespół folwarczny w Borzach Bliźniętach,
- dworek drewniany w Słonczewie,
- zespół folwarczny w Borzach Przechy.

Rozpoznawalne i objęte ochroną konserwatorską układy zieleni posiadają parki dworskie: w Kozłowie, w Gotardach, w Gzach, w Kałużynie, w Przewodowie, w Starych Grochach, w Sulnikowie, w Wysockim, w Żebdach Włostach, w Żerominie.

Do zabytkowych cmentarzy należą: cmentarz przykościelny w Gzach, cmentarz parafialny w Gzach, cmentarz przykościelny w Przewodowie, cmentarz grzebalny w Przewodowie, cmentarz przykościelny w Szyszkach, cmentarz grzebalny w Szyszkach.

1.9 Oświata, kultura

Gmina charakteryzuje się niedostatecznym wyposażeniem w placówki kulturalne, które reprezentowane są wyłącznie przez biblioteki publiczne w Gzach i filię w Skaszewie oraz kościoły rzymsko-katolickie.

Szkoły podstawowe funkcjonują w: Gzach, Przewodowie i Skaszewie. Uczęszcza do nich ca 600 uczniów. W 1999 r. otwarte zostało gminne gimnazjum w budynku szkoły podstawowej w Gzach z 193 uczniami. W każdej ze szkół funkcjonuje: świetlica szkolna, biblioteka, pracownice komputerowe, zatrudniony jest pedagog szkolny. Działają 4 oddziały wychowania przedszkolnego i opieką objętych jest w nich 70 dzieci.

Na terenie gminy nie ma obiektów i urządzonych terenów sportowych. Występują jedynie boiska przyszkolne oraz nieurządzone boisko wiejskie w Ołdakach.

Niekorzystnie przedstawia się struktura wykształcenia mieszkańców. Wykształcenie: wyższe posiada - 131, policealne i średnie - 654, zasadnicze zawodowe - 966, podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego - 1 554 osób.

1.10 Podstawowe sektory gospodarki

Podstawową funkcją gminy jest produkcja rolna. Użytki rolne zajmują ca 89,0% powierzchni gminy, z czego 81,4% zajmują gleby bardzo dobre i dobre.

Usługi i produkcja pozarolnicza rozwinięte są w stopniu niewystarczającym. W obszarze gminy funkcjonuje 699 gospodarstw rolnych, w tym o powierzchni:

- 15 ha i więcej: 192 [27,5%],
- 10 – 15 ha: 150 [21,5%],
- 5 – 10 ha: 176 [25,2%],
- 1 – 5 ha: 127 [18,2%],
- do 1 ha: 54 [7,7%].

Głównymi uprawianymi ziemiopłodami są: zboża, ziemniaki, warzywa gruntowe, warzywa pastewne, rzepak i rzepik oraz buraki cukrowe. Zboża uprawia 616 gospodarstw, ziemniaki – 523, warzywa gruntowe – 476, warzywa pastewne – 183, rzepak i rzepik - 42, buraki cukrowe – 33 gospodarstwa.

Struktura zasiewów ziemiopłodów na powierzchni ogółem 7 186 ha jest następująca. W zasiewach dominują zboża - 80,2%, inne większe zasiewy to: pastewne (buraki cukrowe) - 6,8%, przemysłowe: (rzepak, rzepik) - 6,7% i ziemniaki - 5,1%.

W chowie lub hodowli zwierząt przeważa: hodowla trzody chlewnej - 15 690 szt., bydła - 4 934, drobiu - 20 703.

Gospodarstwa rolne wyposażone są w 2 125 budynków i budowli, w tym m.in.: 462 stodół, 494 obory, 425 przechowalni owoców i warzyw, 230 budynków wielofunkcyjnych, 197 chlewni, 158 kurników. Tabor samochodowy i sprzęt rolniczy znajdujący się na wyposażeniu gospodarstw to m.in.: 715 ciągników, 30 samochodów ciężarowych, 164 kombajny i silosokombajny.

Na terenie gminy funkcjonuje 813 podmiotów gospodarczych, najwięcej - 685 w rolnictwie, zdecydowanie mniej - 122 w: handlu, usługach, budownictwie, transporcie, produkcji wyrobów przemysłowych i produkcji wyrobów spożywczych.

Największym zakładem jest Zakład Rzeźniczo-Wędliniarski Sławomir Lenarcik w Gotardach, inne to:

- Zakład meblarski DREW-STYL w Gzach,
- Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Przewodowie,
- ферmy drobiu w: Szyszkach, Kozłowie,
- stacja paliw w Przewodowie Parcelach.

Ww. zakłady, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz.U. Nr 179, poz. 1490), zaliczane są do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których obowiązek sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko może być wymagalny. Do tych przedsięwzięć zaliczane są także gminne ujęcia wody podziemnej.

Nie występują ферmy intensywnego przemysłowego chowu zwierząt, zaliczane do instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów środowiska lub środowiska jako całości, o liczbie stanowisk większej niż: 40.000 stanowisk dla drobiu, 2.000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg, 750 stanowisk dla macior, prowadzący które zobowiązani są do uzyskania pozwoleń zintegrowanych na prowadzenie instalacji.

2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.1 Komunikacja

Gmina posiada korzystne powiązania komunikacyjne w systemie 2 dróg wojewódzkich: nr 618 Gołymin Ośrodek - Pułtusk – Wyszków i nr 620 Nowe Miasto – Strzegocin - Przewodowo Parcele oraz 12 dróg powiatowych. Najbliższe stacje kolejowe znajdują się w Ciechanowie i w Nasielsku.

Gmina jest włączona do krajowego systemu transportowego poprzez drogę wojewódzką nr 618. Droga ta posiada znaczenie regionalne i realizuje połączenie na kierunku północ południe oraz z Warszawą.

Długość dróg publicznych na terenie gminy wynosi: 163,7 km, w tym:

- 2 dróg wojewódzkich nr 618 i 620, o długości 12,7 km;
- 12 dróg powiatowych, o łącznej długości 53,0 km;
- 33 dróg gminnych, o łącznej długości 98,0 km, w tym: 54,0 km o nawierzchni twardej oraz 6,0 km o nawierzchni ulepszonej.

Uzupełnieniem dróg gminnych są: drogi zakładowe, dojazdowe do pól i lasów oraz drogi wewnętrzne.

Łączna długość dróg o nawierzchni bitumicznej wynosi 39,4 km. Średnio na 100 km² przypada 37,7 km dróg o nawierzchni ulepszonej, prawie 2-krotnie mniej niż średnio w kraju. Stan techniczny dróg jest niezadowalający.

2.2 Zaopatrzenie w energię elektryczną, zaopatrzenie w gaz ziemny

Gmina zaopatrywana jest w energię elektryczną przez Zakład Energetyczny Płock Posterunek Energetyczny w Pułtusk. Zaopatrzenie w energię elektryczną odbywa się z krajowego systemu energetycznego za pośrednictwem linii przesyłowych 110 kV Serock - Maków Mazowiecki, z GPZ 110/15 kV w Pułtusk.

Do przesyłu energii elektrycznej służą napowietrzne linie elektroenergetyczne. Stan techniczny linii jest niezadowalający, konieczna jest ich modernizacja, wymiana transformatorów i przewodów lub zastąpienie linii napowietrznych ziemnymi kablami.

Gmina nie jest podłączona do krajowego systemu gazowego.

W perspektywie zaopatrzenie gminy w przewodowy gaz ziemny może odbywać się z dwóch kierunków: z projektowanego gazociągu na terenie gminy Sońsk lub z projektowanego gazociągu wysokiego ciśnienia Ciechanów - Krasne z terenu gminy Gołymin. Przewiduje się doprowadzenie gazu sieciowego do miejscowości o zwartej zabudowie mieszkaniowej.

Obsługę telekomunikacyjną realizuje Telekomunikacja Polska S.A. Rejon Telekomunikacyjny w Pułtusk przez SN Ciechanów. Stopień telefonizowania gminy - 100%; liczba abonentów: 800. Gmina zaliczona jest do obszarów o niekorzystnych warunkach ekonomicznych do inwestycji infrastrukturalnych, z powodu:

- niskiej gęstości zaludnienia, niskich przeciętnych dochodów mieszkańców,
- aktualnej gęstości telefonicznej mierzonej na 100 mieszkańców wynoszącej - 41,6 (powiat pułtuski - 132,4 woj, mazowieckie - 262,4).

2.3 Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie gminy brak jest gazu sieciowego. Ogrzewanie mieszkań odbywa się z indywidualnych źródeł ciepła: kotłowni indywidualnych, pieców lub nielicznych kotłowni zbiorowych.

Przeważają przydomowe lokalne kotłownie lub piece opalane węglem kamiennym. Kotłownie węglowe posiadają też: szkoły podstawowe w Przewodowie, w Skaszewie oraz Zakład Opiekuńczy w Tąsewach.

Nielicznymi są kotłownie olejowe lub gazowe. Olejem opałowym ogrzewane są m.in.: Publiczne Gimnazjum w Gzach, Dom Pomocy Społecznej w Ołdakach. Gazem są ogrzewane 3 lokalne kotłownie.

Powszechne jest stosowanie w kuchniach płynnego butlowego gazu LPG.

2.4 Ujęcia wody, sieć wodociągowa

Publicznymi ujęcia wód podziemnych funkcjonującymi na terenie gminy są:

- ujęcie w Gzach, składające się z 2 studni głębinowych, wykonanych w 1984 r. i stacji uzdatniania wody,
- ujęcie w Szyszkach, składające się z 2 studni głębinowych, odwierconych w latach 1967 i 1995 r. i stacji uzdatniania wody.

Ujęcia w Szykach i Gzach służą do zbiorowego zaspokajania potrzeby mieszkańców. Pozostałe ujęcia wód podziemnych zaspokajają potrzeby pojedynczych zakładów lub gospodarstw. Poza komunalnymi ujęciami, na terenie gminy funkcjonują zakładowe ujęcia wody użytkowane m.in. przez:

- Zakład Rzeźniczo-Wędliniarski Gotardach,
- Fermę drobiu w Kozłowie,

Z gminnych sieci wodociągowych korzysta 3 049 [73,7%] mieszkańców. Pozostali pobierają wodę z przydomowych studni kopanych zaopatrzonych w większości w instalacje hydroforowe.

Pod koniec 1999 r. długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosiła 58,6 km. Do sieci podłączonych było wówczas ca 60% gospodarstw domowych.

Obecnie gmina posiada sieć wodociągową w 26 miejscowościach o łącznej długości 124,0 km i 704 przyłączach. W najbliższym czasie planowane jest zakończenie budowy wodociągów w całej gminie i podłączenie zabudowy kolonijnej. W trakcie realizacji znajdują się wodociągi w 8 wsiach o długości 36,314 km i 294 przyłączach.

Po koniec 2004 r. Gmina będzie zwodociągowana w 98,0%.

2.5 Oczyszczalnie ścieków, sieci kanalizacyjne

Gmina nie jest wyposażona w zbiorcze sieci kanalizacyjne i nie posiada komunalnej mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków.

Jedyną mechaniczno-biologiczną oczyszczalnią w gminie jest oczyszczalnia typu MIKROREAKTOR, funkcjonująca przy Domu Pomocy Społecznej w Ołdakach, w której średnio dobowo oczyszczanych jest 37 m³/d ścieków bytowych.

Z lokalnych sieci kanalizacyjnych przy budynkach, które powinny być zaopatrzone w bezodpływowe zbiorniki do gromadzenia ścieków bytowych korzysta ca 3000 mieszkańców.

Ścieki bytowe z bezodpływowych zbiorników powinny być wywożone do komunalnych oczyszczalni. Jednak są one często wylwane na użytki rolne w pobliżu gospodarstw, przesiakają z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych do gruntu lub odpływają do rowów melioracyjnych wprost lub z podłączeń z systemów drenarskich,

Jednym z najpilniejszych zadań jest budowa kanalizacji sanitarnej i komunalnej oczyszczalni ścieków w ośrodku gminnym w Gzach oraz w innych miejscowościach o zwartej zabudowie.

Zwarta zabudowę mieszkalną, jak już wcześniej wspomniano, posiadają jedynie: Pękowo, Kozłówka, Przewodowo i Sisice. W tych miejscowościach, w pierwszej kolejności, można planować gminne oczyszczalnie z systemami kanalizacyjnymi. W pozostałych wsiach o rozproszonej zabudowie ekonomicznie uzasadniona jest wyłącznie budowa oczyszczalni przydomowych lub szczelnych zbiorników bezodpływowych.

2.6 Składowiska odpadów

W obszarze gminy rocznie wytwarzanych jest ca 510 Mg odpadów komunalnych. Ilość wytwarzanych odpadów określono szacunkowo: na podstawie liczby ludności oraz danych normatywnych.

Wg A. Wojciechowskiego jednostkowa roczna objętość odpadów komunalnych wytwarzana na terenach wiejskich w ciągu roku przez 1 mieszkańca wynosi 0,400 m³. Odpowiada to rocznej sumarycznej objętości wytwarzanych odpadów wynoszącej 1 700 m³ i po uwzględnieniu ich gęstości ca 300 kg/m³ daje obliczoną powyżej masę wytwarzanych odpadów.

Obecnie większość komunalnych odpadów z terenu gminy dowożonych jest na komunalne międzygminne składowisko odpadów w m. Płocochowo w gminie Pułtusk, m.in. z 8 publicznych kontenerów do zbiórki odpadów.

Gmina eksploatuje jeszcze nielegalne komunalne składowisko odpadów w m. Grochy Serwatki o pow. 1,3 ha, na które w 2003 r. przyjęto jedynie 15 Mg niesegregowanych odpadów komunalnych.

W związku z tym, że komunalne składowisko odpadów w m. Grochy Serwatki nie spełnia wymagań ochrony środowiska, Starosta Pułtusi decyzją z dnia 10.03.2004 r. znak RLO.7645-27/2004 zobowiązał Wójta Gminy do zamknięcia składowiska w terminie do dn. 31.12.2004 r. i przeprowadzenia rekultywacji obiektu w kierunku leśnym.

Wiele odpadów komunalnych deponowano w latach ubiegłych, także na „dzikich wysypiskach” we wsiach: Gzy i Wisnowa. Wysypiska te w 2003 r. zostały zlikwidowane, odpady wywiezione, a teren wyrównany ziemią i zalesiony.

Szczegółową analizę w tym zakresie zawiera „Plan gospodarki odpadami w Gminie Gzy na lata 2004 – 2011”.

2.7 Melioracje

Zmeliorowane, przede wszystkim w latach 60 - 70, użytki rolne zajmują znacząco powierzchnię 4 979 ha, co stanowi 56,3% ogólnej powierzchni użytków rolnych, w tym:

- gruntów ornych: 4 457 ha [65,6% ogółu gruntów ornych],
- użytków zielonych: 522 ha [25,4%].

Rzeka Przewodówka uregulowana - w latach 60 i 80, rzeka Kolnica – uregulowana w okresie przedwojennym, a także zdrenowane użytki rolne, przyspieszają odpływ wód

powierzchniowych i bezpośrednio wpływają na obniżenie poziomu wód gruntowych. Brak jest budowli hydrotechnicznych przeznaczonych do stabilizowania odpływu wód powierzchniowych.

3. OCENA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISKA

Dominujące w gospodarce gminy rolnictwo oraz chów i hodowla zwierząt gospodarskich niosą za sobą szereg istotnych oddziaływań i zagrożeń dla środowiska.

Rolnictwo było dotychczas postrzegane przede wszystkim jako działanie oparte na zasobach środowiska i stąd nie było uznawane za zagrażające środowisku.

Intensyfikacja produkcji spowodowała konieczność ograniczania sposobów korzystania ze środowiska, także w odniesieniu do rolnictwa.

3.1 Pobór wód podziemnych

Przy założeniu jednostkowego zużycia wody w wysokości ca 80–90 l /mieszkańca x d, szacuje się, że obecnie w obszarze gminy średni dobowy pobór wody wynosi 352 m³/d ścieków, co w skali roku odpowiada ca 128,5 tys. m³.

Zatwierdzone zasoby dyspozycyjne gminnych ujęć grupowych wynoszą 210 m³/h.

Szacuje się, że rzeczywisty łączny pobór wody z gminnych sieci wodociągowych wynoszący średnio 14,7 m³/h, wyczerpuje zaledwie 7% zatwierdzonych zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych.

3.2 Emisja pyłów i gazów do powietrza

Na terenie gminy substancje gazowe lub stałe przedostają się do powietrza z trzech głównych źródeł: punktowych, powierzchniowych i liniowych.

Substancje uwalniane są głównie z procesów spalania paliw do celów grzewczych, przede wszystkim w paleniskach domowych oraz w nielicznych zakładach produkcyjnych, rzemieślniczych i usługowych. Podstawowym paliwem jest węgiel kamienny. Spalane są też niewielkie ilości: koksu, oleju i gazu.

Do powietrza emitowane są gazowe produkty spalania paliw: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek i dwutlenek węgla oraz stałe – pyły. Emisja pyłów i gazów do powietrza odbywa się na ogół niskimi emitorami.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest kilka instalacji centralnego ogrzewania w budynkach użyteczności publicznej, o mocy niewymagającej uzyskania pozwolenia na wprowadzanie substancji do powietrza (np. w Domu Pomocy Społecznej w Ołdakach, w publicznych szkołach podstawowych w m.: Gzy, Przewodowo Poduchowo, Skaszewo).

Lokalnie podwyższony poziom pyłów i gazów w powietrzu może mieć miejsce w bezpośrednim sąsiedztwie:

- Zakładu Rzeźniczo-Wędliniarskiego Sławomir Lenarcik w Gotardach,
- Spółdzielni Kółek Rolniczych w Przewodowie,
- Zakładu meblarskiego DREW-STYL w Gzach
- Fermy drobiu w Szyszkach,
- stacji paliw w Gzach.

Ponieważ teren gminy należy do obszarów typowo rolniczych, pewna ilość emitowanych substancji jest związana z działalnością rolniczą. Najważniejsze emisje do powietrza związane z rolniczym charakterem terenu to:

- emisja amoniaku z odchodów zwierzęcych i nawozów mineralnych,
- emisja metanu z fermentacji jelitowej i odchodów zwierząt gospodarskich.

Z instalacji chowu trzody chlewnej, bydła lub drobiu, wyposażonych w systemy mechanicznej wentylacji budynków inwentarskich, w zorganizowany sposób do powietrza wprowadzane są przede wszystkim: amoniak i metan.

Lokalnymi źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza są też: mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków DPS w Ołdakach oraz gminne składowisko odpadów. w m. Grochy Serwatki. Podczas eksploatacji oczyszczalni, czy składowania odpadów emitowany jest: metan, siarkowódór, amoniak. Jednak z powodu braku danych ilościowych nie wszystkie emisje zostały oszacowane.

Tab. nr 2

Wielkość i rodzaje emisji podstawowych substancji do powietrza w obszarze gminy

Rodzaj emisji	Emisja [Mg/rok]					
	SO ₂	NO ₂	CO	Pył	metan	amoniak
Emisja punktowa	1,4	0,9	7,3	0,9		
Emisja powierzchniowa	57,5	23,9	59,9	203,5		
Emisja z rolnictwa					415,3	106,0
Ogółem:	58,9	24,8	64,2	204,4	415,3	106,0

Znacząca jest też emisja pochodząca ze źródeł liniowych, tj. ze spalania różnych rodzajów paliw przez środki transportu drogowego oraz maszyny rolnicze. Jednak z powodu braku pomiarów natężenia i struktury ruchu pojazdów na terenie gminy nie dokonano szacunku wielkości tej emisji .

Emisja spalin do powietrza ze środków transportu towarowego i osobowego skoncentrowana jest w bezpośrednim otoczeniu:

- w pierwszej kolejności 2 dróg wojewódzkich nr 618 Gołymin Ośrodek - Pułtusk - Wyszków i nr 620 Nowe Miasto – Strzegocin - Przewodowo Parcele, o dł. 12,7 km;
- 12 dróg powiatowych, o łącznej długości 53,0 km;
- w niewielkim stopniu w sąsiedztwie 33 dróg gminnych, o łącznej długości 98,0 km.

Drogi są źródłem zapylenia powietrza pochodzącym ze ścierania opon, asfaltu, hamulców, a także azbestowych okładzin sprzęgieł samochodowych.

W spalinach silników samochodowych znajduje się wiele związków chemicznych, szkodliwych dla środowiska. Transport odpowiedzialny jest głównie za emisje takich substancji jak: dwutlenek węgla, tlenek węgla, dwutlenek siarki, tlenki azotu, lotne związki organiczne LZO (węglowodory aromatyczne i alifatyczne). Spaliny zawierają też pewne ilości sadzy, metali ciężkich: kadmu, miedzi, niklu, ołowiu i cynku.

Emisje dwutlenku węgla i dwutlenku siarki nie zależą od typu pojazdu. Ich wielkości określone są parametrami spalanej paliwa. Typ i moc silników mają wpływ na emisje pozostałych substancji:

- silniki benzynowe emitują znaczne ilości tlenku węgla, niemetanowych lotnych związków organicznych LZO, tlenków azotu i niewielkie ilości sadzy. Z powodu dużej lotności benzyn, znaczna część tej emisji znajduje się w wyparowanym paliwie z nagrzanego gaźnika, z pompy paliwowej i zbiornika;
- silniki dieslowskie, dzięki ubogiej mieszance paliwowo-powietrznej oraz wysokiej temp. spalania i ciśnieniu wewnątrz cylindrów emitują znacznie mniej tlenku węgla i węglowodorów. Posiadają umiarkowaną emisję tlenków azotu, większą niż silniki benzynowe emisję sadzy. Z powodu znacznie mniejszej lotności oleju napędowego emitują niewielkie ilości LZO;
- najbardziej ekologiczne silniki, zasilane gazem ciekłym, emitują niewielkie ilości zanieczyszczeń, przede wszystkim tlenku węgla. Emisja pozostałych substancji jest śladowa.

Z uwagi na występujące zagrożenia uzasadnione jest odpowiednie zagospodarowanie pasów drogowych, roślinnością spełniającą funkcję fitobariery, ograniczającej emisję z dróg na pobliskie tereny zabudowy mieszkalnej lub użytki rolne.

Zieleń w pasie drogowym będzie zaprojektowana z uwzględnieniem jej roli, w szczególności w zakresie: bezpieczeństwa ruchu, estetyki oraz funkcji związanych z jej pozytywnym wpływem na środowisko, przede wszystkim, jako środek ochrony przed hałasem oraz zanieczyszczeniem powietrza i gleby.

3.3 Emisja substancji do wód lub do ziemi

Ogólna ilość wytwarzanych ścieków bytowych przy założeniu, że jest ona zbliżona do wielkości poboru wód podziemnych oraz uwzględnieniu, że część mieszkańców korzysta ze studni kopanych wynosi tu ca 400 m³/d, tj. rocznie ca 146,0 tys. m³/r

Brak gminnych sieci kanalizacyjnych, komunalnych mechaniczno-biologicznych oczyszczalni i nieuporządkowana gospodarka wytwarzanymi ściekami bytowymi wywołuje silną antropopresję na wody powierzchniowe, gleby i płytkie wody podziemne.

Stan ten potwierdza zanieczyszczenie wód w rzekach oraz płytkich wód podziemnych w większości studni kopanych.

Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia typu MINIREAKTOR o przepustowości 45 m³/d eksploatowana na potrzeby Domu Pomocy Społecznej w Ołdakach i części mieszkańców wsi, w 2003 r. była wykorzystana tylko w 40%.

Oczyszczalnia w 2003 r. średniodobowo przyjmowała i oczyszczała 18 m³/d ścieków bytowych, co w skali roku wynosiło 6,6 tys. m³. Występowały nieprawidłowości w procesach mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków, skutkujące przekraczaniem warunków pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie oczyszczonych ścieków do rzeki Przewodówki.

Tabela nr 3

Stan, skład, ładunki: dobowe i roczne nieoczyszczonych ścieków bytowych (Heidrich 1984)

Lp.	Wskaźniki zanieczyszczenia	Stężenia	Ładunki wskaźników zanieczyszczeń	
			dobowe	roczne
1.	substancje organiczne (BZT ₅)	294 mgO ₂ /l	117,6 kg O ₂ /d	42,9 Mg O ₂ /r
2.	zawiesiny ogólne	285 mg/l	114,0 kg/d	41,6 Mg O ₂ /r
3.	chlorki	79 mg Cl/l	31,6 kg Cl/d	11,5 Mg Cl/r
4.	fosforany	23 mg PO ₄ /l	9,2 kg PO ₄ /d	3,4 Mg PO ₄ /r
5.	sód	55 mg Na/l	22,0 kg Na/d	8,0 Mg Na/r
6.	potas	22 mg K/l	8,8 kg K/d	3,2 Mg K/r
7.	azot amonowy	38 mg N _{NH4} /l	15,2 kg N _{NH4} /d	5,6 Mg N _{NH4} /r
8.	azot organiczny	19 mg N _{org.} /l	7,6 kg N _{org.} /d	2,8 Mg N _{org.} /r

3.4 Zagrożenia powierzchni ziemi

Wśród typowych dla tego terenu zagrożeń degradacji powierzchni ziemi wyróżnić można:

a) zagrożenia nielegalnego składowania odpadów

Mogą wynikać z niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców. Potęgowane są aspektami ekonomicznymi i względami zwyczajowymi.

b) zagrożenia komunikacyjne:

Na glebach w otoczeniu dróg zasadne jest utrzymywanie rolniczej funkcji gruntów i wprowadzanie upraw roślin przemysłowych. Wypas bydła należy zapobiegawczo prowadzić na użytkach zielonych w odległości nie mniejszej niż 30 m od drogi.

Dane literaturowe (Kabat-Pendias, A. Czarnowska) dowodzą, że gleby w warstwie powierzchniowej w otoczeniu tras komunikacyjnych nie wykazują istotnego antropogenicznego zanieczyszczenia w stopniu zmuszającym do dokonania zmiany przeznaczenia użytków rolnych na cele nierolnicze, czy też wprowadzenia zasadniczych zmian w dotychczasowym użytkowaniu użytków rolnych.

Gleby w otoczeniu dróg, przede wszystkim w otoczeniu drogi wojewódzkiej, zarówno po stronie zawietrznej jak i nawietrznej, mogą wykazywać podwyższoną na poziomie 1-stopnia zanieczyszczenia w skali 1-5 zawartość ołowiu i kadmu. Koncentracje innych metali ciężkich, jak również sumy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych, są typowe dla gleb niezanieczyszczonych lub mało zanieczyszczonych.

Według sozologiczno-urbanistycznego podziału struktur przestrzennych zagospodarowania i użytkowania powierzchni ziemi oraz klasyfikacji IOŚ Warszawa – 1994, użytki rolne w otoczeniu dróg mają kategorię B. Mogą być wykorzystywane rolniczo, za wyjątkiem upraw roślin do produkcji żywności, o wymaganej szczególnie małej zawartości pierwiastków i substancji szkodliwych.

d) ocenę podatności powierzchni gminy na degradację:

Ocenę podatności powierzchni gminy na degradację przeprowadzono na podstawie publikacji „Wieloczynnikowa degradacja środowiska” prof. J. Siuty i A. Kucharskiej wydanej przez IOŚ Warszawa w serii BMS - 1996.

Tabela nr 4

Charakterystyka wykorzystania powierzchni ziemi, udziału gleb kwaśnych w gminie Gzy

Gmina	Procentowy [%] udział w powierzchni gminy			
	lasów	gruntów ornych	trwałej roślinności (łąk, lasów, pastwisk)	gleb kwaśnych
Gzy	9,0	68,8	18,4	51,0

Przeanalizowano następujące aspekty:

• **stopień rolniczej degradacji struktury ekologicznej:**

Na podstawie procentowego udziału gruntów ornych klas bonitacyjnych: V, VI i VIz w całkowitej powierzchni gminy określono stopień rolniczej degradacji środowiska:

$$\eta = 100 \times 700 / 10\,444 = 6,7\%$$

Oznacza to znikomą rolniczą na poziomie tła degradację struktury ekologicznej powierzchni gminy. Nieefektywne produkcyjnie i ekologicznie grunty orne powinny być zalesione. Docelową potrzebę dolesień gminy obliczono na podstawie agroekologicznego wskaźnika lesistości optymalnej:

$$L_o = (L + V + VI) \times W_o$$

gdzie:

L_o - aktualny procentowy udział lasów: 9,0%

V + VI- procentowy udział gruntów ornych V i VI klasy bonitacyjnej w ogólnej powierzchni gminy: 6,7%

W_o - współczynnik opadowy jego wartość przy opadach rocznych poniżej 550 mm wynosi 0,8; przy 550 – 600 mm: 0,7; przy większych niż 650 mm: 0,6

Optymalna dla gminy lesistość powinna wynosić:

$$L_o = (9,0 + 6,7) \times 0,7 = 11,0\% \text{ tj. } 1148,8 \text{ ha}$$

Dolesienia powinny objąć obszar gruntów ornych V i VI kategorii bonitacyjnej o powierzchni:

$$L = 1148,8 - 940,0 = 208,8 \text{ ha}$$

• **stopień technicznej degradacji struktury ekologicznej:**

Procentowy udział powierzchni technicznie zabudowanej (budynków, dróg, placów, obiektów przemysłowych, terenów mieszkaniowych i wypoczynkowych) w całkowitej powierzchni gminy wynosi:

$$\eta = 100 \times 242 / 10\,444 = 2,3\%$$

Oznacza on, że powierzchnia gminy charakteryzuje się znikomym, na poziomie tła, stopniem technicznej degradacji struktury ekologicznej.

• **kwasową degradację gleb:**

Procentowy udział gleb bardzo kwaśnych o odczynie < 4,0 pH i kwaśnych o odczynie 4,0 – 4,5 pH wynoszący 51,0%, kwalifikuje użytki rolne w tym terenie do słabo zdegradowanych. Oznacza to, że znaczna część gleb posiadają w miarę zrównoważony bilans wapniowy. Wprowadzanych jest do nich zbliżona do wymywanej nawozów wapniowych.

3.5 Emisja hałasu

Rolniczo-hodowlany charakter tego terenu rzutuje na znacznie mniejszą w porównaniu do obszarów uprzemysłowionych emisję hałasu do środowiska.

Wpływ emisji hałasu przemysłowego na klimat akustyczny jest niewielki i ograniczony przede wszystkim do zamieszkałych terenów w bezpośrednim sąsiedztwie nielicznych obiektów przemysłowych:

- Zakładu Rzeźniczo-Wędliniarskiego Sławomir Lenarcik w Gotardach,
- Spółdzielni Kółek Rolniczych w Przewodowie,
- Zakładu meblarskiego DREW-STYL w Gzach,
- ferm drobiu w Szyszkach,
- stacji paliw w Przewodowie Parcelach.

Transport drogowy towarowy i osobowy może, w pierwszej kolejności, w otoczeniu dróg wojewódzkich przebiegających przez tereny zabudowy mieszkalnej miejscowości: Osiek Aleksandrowo, Porzowo, Kozłówka, Przewodowo Parcele, Łady Krajęczyno, wywoływać poziomy dźwięku przenikającego do środowiska, przekraczające dopuszczalne normy.

W sytuacji, gdy po potwierdzeniu pomiarami poziomy hałasu komunikacyjnego przekraczałyby wartości dopuszczalne powinno się zaprojektować odpowiednie środki ochrony. Podstawowymi urządzeniami ochronnymi obiektów i obszarów przed hałasem są ekrany akustyczne. Alternatywnym, ale kosztowniejszym rozwiązaniem jest budowa obwodnic.

3.6 Gospodarka odpadami

Szczegółową analizę w zakresie gospodarki odpadami w gminie oraz plan działań porządkujących zawiera „Plan gospodarki odpadami dla Gminy Gzy w latach 2004 – 2011”.

Gmina nie jeszcze dysponuje danymi określającymi skalę zastosowania wyrobów zawierających azbest, powszechnych w pokryciach dachowych budynków inwentarskich. Inwentaryzacja odpadów wytwarzanych podczas remontów, wymiany pokryć dachowych jest podstawą do objęcia kontrolą tego strumienia odpadów niebezpiecznych i wyeliminowania przypadków nielegalnego ich deponowania na składowiskach odpadów lub pozostawiania np. w lasach.

3.7 Promieniowanie elektromagnetyczne

Promieniowanie elektromagnetyczne jonizujące lub niejonizujące oznacza strumień cząstek emitowanych przez układ materialny:

- promieniowanie jonizujące pochodzi z urządzeń wykorzystujących substancje promieniotwórcze lub z aparatów rentgenowskich.
- promieniowanie niejonizujące emitują urządzenia: wykorzystujące ultrafiolet, radiolokacyjne, radiokomunikacyjne lub elektroenergetyczne .

Źródłami promieniowania elektromagnetycznego w obszarze gminy jest przesyłowa linia energetyczna 110 kV Serock - Maków Mazowiecki z GPZ 110/15 kV w Pułtusku.

Innymi źródłami promieniowania elektromagnetycznego są:

- stacje bazowe telefonii komórkowej zainstalowane na wysokich budynkach, kominach lub specjalnych masztach, np. Stacja Bazowa Przewodowo NR F-1529-C-11 we wsi Przewodowo użytkowana przez Polską Telefonię Komórkową CERTENTEL.
- urządzenia emitujące promieniowanie elektromagnetyczne w zakładach lub będące w dyspozycji policji i straży pożarnej.

3.8 Poważne awarie

Gwałtownie przebiegające zdarzenia (niebędące klęską żywiołową) – definiowane jako poważne awarie, mogą wywołać znaczne straty w środowisku i stwarzać niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia ludzi.

Wg kryteriów określonych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 09.04.2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładów o zwiększonym ryzyku albo do zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz.U. Nr 58, poz. 535) na terenie gminy nie występują zakłady o zwiększonym lub podwyższonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej.

Nie wyklucza to występowania ekstremalnych zagrożeń dla środowiska oraz życia i zdrowia ludzi, które mogą mieć miejsce w wyniku, np.:

- pożarów obiektów budowlanych, instalacji i urządzeń, wskutek których do środowiska emitowane będą znaczne ilości toksycznych substancji i energii.
Np. duże zagrożenie zanieczyszczenia powietrza chlorem stwarza dla gminy Gzy, obok gmin: Nasielsk, Winnica, Pułtusk; rejon Wodociągów Centralnych w Wieliszewie k. Warszawy, gdzie zgromadzono ca 700 Mg ciekłego chloru wykorzystywanego do uzdatniania wody;
- przedostania się substancji niebezpiecznych do środowiska z instalacji do magazynowania substancji ropopochodnych (benzyny, oleju opałowego, oleju napędowego);
- katastrof drogowych podczas transportu substancji niebezpiecznych (głównie ciekłych materiałów pędnych), w pierwszej kolejności narażona są na te zdarzenia, intensywnie eksploatowane drogi wojewódzkie.

3.9 Zagrożenia dla środowiska ze strony rolnictwa

Rolnictwo dominuje w gospodarce i użytkuje znaczne obszary gminy. W związku z tym wymaga oddzielnej analizy.

Rolnictwo może być powodem szeregu niekorzystnych oddziaływań na środowisko, w tym m.in.: zakwaszenia wód i gleby, eutrofizacji i zanieczyszczenia wód, niszczenia warstwy ozonowej, potęgowania efektu cieplarnianego, obniżenia poziomu wód gruntowych, zanieczyszczenia gleby metalami ciężkimi i pestycydami, emisji odorów i hałasu.

Uciążliwości te mogą wynikać m.in.:

- z jednej strony z nadmiernego obciążenia gleby i pośrednio wód nawozami organicznymi (gnojowicą, gnojówką, pomiotem lub obornikiem),
- z drugiej powodowane są niedostatecznym poziomem infrastruktury sanitarnej gminy, w tym indywidualnych gospodarstw rolnych.

Decydujący wpływ na uciążliwość chowu i hodowli na środowisko ma skład odchodów zwierzęcych, sposób ich przechowywania i wykorzystywania.

Niemale znaczenie w tym względzie ma też poziom wykształcenia społeczności wiejskiej i związany z tym stan świadomości ekologicznej.

Do substancji uciążliwych środowiska, mogących powodować zanieczyszczenie: gleb, wód i powietrza, należą:

- związki azotu, z nawozów organicznych i mineralnych oraz ze ścieków bytowych,
- fosforany, głównie ze ścieków bytowych,
- pestycydy, antybiotyki, resztki pasz, z intensywnych technologii rolniczych,
- metale ciężkie, zawarte w nawozach organicznych i mineralnych.

Głównym zanieczyszczeniem emitowanym z obszarów rolniczych są związki azotu. Badania nad bilansem azotu w rolnictwie, określone jego udziałem w produktach sprzedanych z gospodarstw w stosunku do wniesionego z zewnątrz, szacują wykorzystanie azotu na poziomie zaledwie 20%. Rzutuje na to niska sprawność przetwarzania azotu zawartego w paszy na produkty przez zwierzęta gospodarskie. Azot tracony w produkcji roślinnej i zwierzęcej ulega rozproszeniu w środowisku w wyniku trzech procesów:

- wymywania azotanów do wód gruntowych i powierzchniowych,
- emisji amoniaku do powietrza,
- ulatniania się do powietrza w formie produktów denitryfikacji (NO, N₂O, N₂).

Pierwotną przyczyną strat azotu z nawozów naturalnych jest ich przechowywanie, co powoduje dominację tlenowych procesów przemian biomasy, sprzyjających powstawaniu azotanów. W warunkach braku szczelnego podłoża ulegają one łatwo wymywaniu przez wody opadowe i migracji do wód gruntowych. W systemach, w którym płynne odchody zwierząt przechowywane są w szczelnych zbiornikach, straty azotu są kilkukrotnie mniejsze. Straty azotu wywołuje też emisja amoniaku do powietrza i ma to miejsce już w pomieszczeniach inwentarskich. Amoniak bierze udział w tworzeniu kwaśnych deszczy. W powietrzu reaguje z aerozolem kwasów, głównie siarkowego i azotowego, a po opadnięciu na powierzchnię ziemi wraz deszczem bierze udział w procesie nitryfikacji.

Znaczna zawartość azotanów, stwierdzona w wodach gruntowych na przeważającym obszarze gminy oraz w wodach rzeki Kolnicy, świadczy o sile i skali tej antropopresji.

Większość fosforu wprowadzana do gruntu w postaci nawozów jest szybko unieruchamiana w wyniku reakcji zachodzących w glebie. Główną przyczyną znacznej koncentracji związków fosforu w wodach powierzchniowych jest wprowadzanie do nich nieoczyszczonych ścieków bytowych zawierających rozpuszczalne polifosforany, będące niezbędnym składnikiem środków piorących, uaktywniających działanie zawartych w nich detergentów.

Istotne zagrożenia dla środowiska ze strony rolnictwa stwarzają także: nieprawidłowa gospodarka padliną, emisja hałasu, odorów i aerozoli bakteryjnych, w pierwszej kolejności wokół gospodarstw stosujących produkcję hodowlaną, zlokalizowanych w pobliżu zabudowy mieszkalnej lub lotniskowej.

Źródłem emisji odorów i aerozoli bakteryjnych są, zarówno instalacje znajdujące się na terenie gospodarstw (budynki inwentarskie, miejsca magazynowania nawozów), jak i działania prowadzone poza ich terenem (transport oraz nawożenie).

3.10 Obszary szczególnie narażone na odpływy azotu ze źródeł rolniczych

W związku z transpozycją prawa UE, w tym dyrektywy azotanowej (9/676/EEC) w Polsce wyznaczono 21 obszarów, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych należy ograniczyć. Na terenie woj. mazowieckiego wyznaczono 2 takie obszary, jednym z nich jest górna część zlewni rzeki Sony, obejmująca częściowo swym zasięgiem 2 gminy powiatu pułtuskiego: Świercze i Gzy (jej zachodnią część).

Podstawa do wyznaczenia tych obszarów były wyniki regionalnego monitoringu powierzchniowych wód płynących prowadzonego przez WIOŚ w Warszawie Delegaturę w Ciechanowie na rzece Sonie i jej dopływie spod Przedwojewa. Wykazywały one koncentrację azotanów w wodach powierzchniowych w granicach 54,9 – 75,8 mg NO₃/l, przy ich najwyższym dopuszczalnym poziomie 50 mg NO₃/l, co było równoznaczne z przekroczeniem rzędu odpowiednio: 9,8 – 51,6%.

Rolnicze pochodzenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych potwierdziła dokonana przez RZGW w Warszawie i Urząd Gminy analiza użytkowania gruntów oraz gospodarki wodno- ściekowej w zlewni Sony i jej dopływu spod Przedwojewa.

Ustawa Prawo wodne nakazuje dyrektorom regionalnych zarządów gospodarki wodnej dla każdego takiego obszaru opracowanie w terminie 2 lat od daty jego wyznaczenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie w dniu 20 lutego 2004 r. rozporządzeniem Nr 1/2004 określił taki Program, obejmujący obszar hydrograficzny zlewni rzeki Sony o łącznej powierzchni 406,64 km².

Identyfikacji i ograniczeniom poddane zostaną gospodarstwa:

- o produkcji zwierzęcej na poziomie 10 i więcej DJP (dużych jednostek przeliczeniowych),
- prowadzące produkcję roślinną z użyciem systemów melioracji rolnych,
- inne gospodarstwa położone w zlewniach bezpośrednich wód narażonych na zanieczyszczenie, w których ewidentnie stwierdza się naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do narażonych cieków i zbiorników wodnych.

W celu ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych Program zakłada:

- edukację rolników prowadzących gospodarstwa rolne na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie,
- identyfikację gospodarstw stwarzających największe zagrożenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gruntowych związkami azotu,
- środki zaradcze i zadania w zakresie dobrych praktyk rolniczych do obowiązkowego stosowania w ww. gospodarstwach,
- monitoring skuteczności programu obejmujący monitoring wód oraz monitorowanie pozostałych elementów programu działań.

Obowiązki Urzędu Gminy w Gzach, podobnie jak i innych urzędów gmin uczestniczących w Programie, obejmują m.in.:

- edukację rolników:
rozpowszechnienie wśród rolników i mieszkańców w ciągu 3 miesięcy od daty ogłoszenia rozporządzenia: broszurek i ulotek, przygotowanych przez RZGW w Warszawie, dotyczących wdrażania dobrych praktyk rolniczych;
- szkolenia informacyjne dla sołtysów oraz przedstawicieli organizacji rolniczych działających na terenie gminy - w terminie 3 miesięcy od daty ogłoszenia Programu;

- identyfikację gospodarstw (w postaci gminnego rejestru) stwarzających największe zagrożenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gruntowych związkami azotu, na podstawie ankietyzacji, analizy danych oraz wizytacji;
- określenie lokalizacji i terminów szkoleń obowiązkowych rolników objętych rejestrem, powiadomienie: RCD Poświętne, SCh-R Wesoła, WIOŚ Warszawa, MIR, RZGW Warszawa o ustanowieniu rejestrów w celu uruchomienia działań monitoringowych i pomocy dla rolników;
- opracowanie planu 4-letnich szkoleń specjalistycznych, obsługę merytoryczną, których zapewni RDC Poświętne – w terminie 1 miesiąca od zakończenia identyfikacji gospodarstw;

Kontrolę skuteczności wprowadzania programu prowadzić będą:

- pracownicy RZGW Warszawa w zakresie wykonywania zadań przez gminę,
- WIOŚ w Warszawie Delegatura w Ciechanowie w zakresie przestrzegania dobrych praktyk rolniczych w gospodarstwach.

Rada Gminy Gzy Uchwałą Nr XII/71/04 z dnia 22.01.2004 r. przyjęła do realizacji Program ochrony wód gruntowych przez zanieczyszczeniami pochodzącymi z indywidualnych gospodarstw rolnych, wymienionych w załączniku nr 1 i powierzyła wykonanie uchwały Wójtowi Gminy.

W ramach realizacji Programu, wstępne w nim uczestnictwo, zadeklarowało 80 rolników ze wsi: Begno, Borza Strumiany, Borza Marcisze, Borza Nowe, Borza Przechy, Borza Strumiany, Dębiny, Gotardy, Grochy Imbrzyki, Gzy, Gzy Wisnowa, Kesy Wypychy, Kozłowo, Kozłówka, Łady Krajęczyno, Marcisze, Mierzeniec, Nowe Przewodowo, Nowe Skaszewo, Ołdaki, OstaszewoWielkie, Ostaszewo Włuski, Pękowo, Porzowo, Przewodowo Majorat, Przewodowo Parcele, Przewodowo Poduchowne Sisice, Skaszewo, Skaszewo Włociańskie, Słończewo, Stare Grochy, Sulnikowo, Szyszki Folwark, Szyszki Włociańskie, Zalesie Pacuszki, posiadających gospodarstwa:

- o łącznej powierzchni 2 394,18 ha i areale od 14,8 ha do 80 ha, średnio 29,93 ha;
- o produkcji zwierzęcej ogółem 1 122 DJP (dużych jednostek przeliczeniowych), od 8 do 45 DJP, średnio 14 DJP;

Ze zgłoszonych, 32 rolników [40,0%] posiada zbiorniki do gromadzenia płynnych nawozów naturalnych o pojemności ogółem 1 122 m³, od 4 m³ do 130 m³, średnio 35,1 m³.

4. STAN JAKOŚCI ŚRODOWISKA

4.1 Stan jakości powietrza

Dopuszczalne poziomy gazów i pyłów w powietrzu określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz.U. Nr 87, poz.796).

Średnie roczne poziomy: dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, pyłu zawieszonego PM10 oraz tlenku węgla w powietrzu w 2003 r. przyjęto na podstawie informacji WIOŚ w Warszawie Delegatury w Ciechanowie, określającej koncentrację ww. substancji w powietrzu w pow. pułtuskim, w wysokości:

- dwutlenku azotu: 24,6 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ [61,5%],
- dwutlenku siarki: 4,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ [21,0%],
- pyłu zawieszonego PM10: 35,1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ [87,0%],
- tlenu węgla: 350 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Tabela nr 5

Dopuszczalne poziomy gazów i pyłów w powietrzu

Lp.	Nazwa substancji	Oznaczenie numeryczne substancji nr CAS ^{a)}	Okres uśredniania wyników pomiarów	Dopuszczalny poziom substancji w $\mu\text{g}/\text{m}^3$
1.	Dwutlenek azotu	10102-44-0	jedna godzina	200 ^{b)}
			rok kalendarzowy	40 ^{b)}
2.	Dwutlenek siarki	7446-09-5	jedna godzina	350 ^{b)}
			24 godziny	125 ^{c)}
			rok kalendarzowy	20 ^{c)}
3.	Pył zawieszony PM10	-	24 godziny	50 ^{b)}
			rok kalendarzowy	40 ^{b)}
4.	Tlenek węgla	630-08-0	osiem godzin	10 000 ^{b)}

objaśnienie:

- a) oznaczenie numeryczne substancji wg Chemical Abstract Service Registry Number
 b) poziom dopuszczalny ze względu na ochronę zdrowia ludzi
 c) poziom dopuszczalny ze względu na ochronę roślin

Na terenie gminy nie ma zlokalizowanych stacji pomiarowych stanu jakości powietrza, stąd brak jest systematycznych danych z pomiarów monitoringowych, które pozwoliłyby na bezpośrednią bardziej miarodajną ocenę stanu jakości powietrza na tym terenie.

Tabela nr 6

Klasy substancji zanieczyszczających w powietrzu - w pow. pułuskim

Lp.	Nazwa substancji	Stwierdzona klasa
I. Ze względu na ochronę roślin:		
1.	dwutlenek siarki	A
2.	dwutlenek azotu	A
3.	pył zawieszony	B/C
4.	ołów	A
5.	benzen	A
6.	tlenek węgla	A
7.	ozon	A
II. Ze względu na ochronę zdrowia ludzi:		
1.	dwutlenek siarki	A
2.	dwutlenek azotu	A
3.	pył zawieszony	B/C
4.	ołów	A
5.	benzen	A
6.	tlenek węgla	A
7.	ozon	A

Wg „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim - Raport za 2002 r.” wykonanej przez WIOŚ Warszawa, powiat pułtuski, w skład którego wchodzi gmina Gzy, został zaliczony, ze względu na pył zawieszony, do klasy B, tzn. że stwierdzono w tym obszarze występowanie stężeń tej substancji powyżej wartości dopuszczalnej, ale nie stwierdzono przekraczania wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji. Na terenie powiatu pułtuskiego określono obszary przekraczania wartości dopuszczalnej pyłu zawieszzonego PM10, jednak nie obejmują one terenu gminy.

Aerosanitarny stan jakości powietrza w obszarze gminy odpowiada dopuszczalnym standardom jakości powietrza. Wysoki bliski wartości dopuszczalnej jest poziom pyłu zawieszzonego PM10, znaczny dwutlenku azotu, zdecydowanie niewielki dwutlenku siarki.

W sezonie grzewczym w obszarach zwartej i niskiej zabudowy wiejskiej koncentracja dwutlenku siarki w powietrzu może być znacznie wyższa.

Negatywnie na stan jakości powietrza w tym okresie wpływa fakt, że ciepło do ogrzewania mieszkań dostarczane jest z indywidualnych kotłowni lub pieców, opalanych węglem kamiennym. Nielicznymi są natomiast ekologiczne kotłownie olejowe lub gazowe. Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast masowe korzystanie z butlowego gazu ziemnego LPG w kuchniach.

Wyższy, pod podanego przez WIOŚ, może być też poziom dwutlenku azotu w bezpośrednim sąsiedztwie intensywnie eksploatowanych dróg wojewódzkich.

4.2 Stan jakości wód powierzchniowych

Stan jakości wód rzeki Przewodówki, przepływającej przez teren gminy na odcinku ca 19,4 km oraz rzeki Kolnicy przepływającej przez teren gminy na odcinku ca 7,4 km scharakteryzowano na podstawie ostatnich wyników regionalnego monitoringu powierzchniowych wód płynących, prowadzonego Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie Delegaturę w Ciechanowie.

Jakość wód Przewodówki oceniono na podstawie pomiarów i badań wykonanych w 1991 r. w przyujściowym przekroju w m. Olszak [km 1 + 100], 1,1 km przed jej dopływem do Pełty.

Stan i skład wód Kolnicy scharakteryzowano na podstawie pomiarów i badań wykonanych w 2000 r. w przyujściowym przekroju w m. Marusy [km 4 + 00], 4 km przed jej dopływem do Sony.

Podstawą do oceny było rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników oraz prezentacji stanu tych wód (Dz. U. Nr 32, poz. 1729).

Klasę jakości wód wyznaczono w zakresie wskaźników: fizycznych, tlenowych, biogennych, zasolenia, biologicznych i mikrobiologicznych, porównując określone pomiarami i badaniami wartości wskaźników zanieczyszczenia do wartości granicznych wyznaczonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia, przyjmując klasę obejmującą 90% wartości.

Tabela 7

Stan jakości wód rzek: Przewodówki w 1991 r. i Kolnicy w 2000 r.

Lp.	Wskaźnik zanieczyszczenia	Jednostka	Stan jakości wód rzeki			
			Przewodówki w 1991r.		Kolnicy w 2000 r.	
			ppk. Olszak [km 1 + 00]	klasa jakości	ppk. Marusy [2 + 00]	klasa jakości
I. Wskaźniki fizyczne:						
1.	odczyn	pH	8,1 - 8,4	I	7.5 – 7.8	I
2.	zawiesiny og.	mg/l	14	I	15,3	II
II. Wskaźniki tlenowe:						
1.	tlen rozp.	mg O ₂ /l	9,4	I	7,7	I
2.	BZT ₅	mg O ₂ /l	4,0	III	8,1	IV
3.	ChZT-Mn	mg O ₂ /l	9,3	III	20,5	IV
4.	ChZT-Cr	mg O ₂ /l	33,2	IV	30,5	IV
II. Wskaźniki biogenne:						
1.	amoniak	mg NH ₄ /l	1,22	III	0,373	I
3.	azotany	mg NO ₃ /l	17,8	III	28,3	IV
4.	azot ogólny	mg N _{og} /l	0,56	I	7,70	III
5.	fosforany	mg PO ₄ /l	0,39	II	0,61	III
6.	fosfor og.	mg P _{og} /l	1,49	V	0,45	III
III. Wskaźniki zasolenia:						
1.	chlorki	mg Cl/l	23,0	I	26	I
2.	przewodność elekt.	uS/cm	550	II	782	II
3.	substancje rozpuszczone	mg/l	471	II	529	III
4.	siarczany	mg SO ₄ /l	-	-	118	II
5.	wapń	mg Ca/l	-	-	124	III
IV. Metale ciężkie:						
1.	cynk	mg Zn/l	-	-	0,007	I
2.	kadm	mg Cd/l	-	-	0,005	V
3.	miedź	mg Cu/l	-	-	0,010	I
4.	ołów	mg Pb/l	-	-	0,040	IV
V. Wskaźniki biologiczne:						
1.	indeks sapr. sestonu	-	2,6	IV	-	-
VI. Wskaźniki mikrobiologiczne:						
1.	liczba bakterii grupy coli typu kałowego	w 100 ml	13 000	IV	2 500	IV

Analiza wyników pomiarów i badań wykazała, że w wodach rzeki Przewodówki:

- w grupie wskaźników biogenych o V klasie, świadczącej o złej jakości, wód decydował fosfor ogólny. Wysokie stężenia w tej grupie, odpowiadające IV klasie, posiadały też: amoniak i azotany.

IV klasę wód o niezadawalającej jakości, określały wskaźniki:

- tlenowe (ChZT_{Cr}), znaczne w III klasie były również stężenia (BZT_5 , ChZT_{Mn});
- wskaźniki biologiczne (indeks sapr. sestonu),
- wskaźniki mikrobiologiczne (liczba bakterii grupy coli typu kałowego).

II klasę wód o dobrej jakości charakteryzowało niskie zasolenie wody (przewodność elekt. substancje rozpuszczone). W I klasie wód o bardzo dobrej jakości znajdowały się wskaźniki fizyczne (odczyn i zawiesiny og).

O V klasie złej jakości wód rzeki Kolnicy decydował kadm. IV klasie wód o niezadawalającej jakości odpowiadały wskaźniki: tlenowe (BZT_5 , ChZT-Mn , ChZT-Cr), wskaźniki biogenne (azotany) i mikrobiologiczne (liczba bakterii grupy coli typu kałowego) oraz ołów. W III klasie wód o zadowalającej jakości znajdowały się wskaźniki zasolenia (substancje rozpuszczone). II klasę wód o wysokiej jakości dotrzymywały jedynie zawiesiny og. w grupie wskaźników fizycznych.

Wskaźniki odpowiadające V klasie złej jakości wód powierzchniowych są potwierdzeniem skutków antropogenicznego oddziaływania rolniczego użytkowania oraz niedostatecznej infrastruktury komunalnej w zlewniach rzek Przewodówki i Kolnicy na stan i skład wód w zbadanych przekrojach. IV klasa wód o niezadawalającej jakości – świadczy o pierwszych nasilających się symptomach antropogenicznego oddziaływania.

4.3 Stan jakości wód podziemnych

W obszarze gminy nie funkcjonują otwory obserwacyjno-pomiarowe państwowego monitoringu zwykłych wód podziemnych.

Pierwszy poziom wodonośny eksploatowany jest przy pomocy studni kopanych do głębokości ca 10 m. Woda ze studni, w największym stopniu z terenów pozbawionych warstwy izolującej, posiada złą jakość zarówno pod względem fizykochemicznym i sanitarnym. Jest to skutkiem nieuporządkowanej gospodarki ściekowej oraz nawozowej, niewłaściwej lokalizacji studni w obrębie gospodarstw w stosunku do miejsc magazynowania nawozów naturalnych.

Potwierdzają to rutynowe pomiary i badania, wykonywane na terenie gminy Gzy przez służby inspekcji sanitarnej wykazujące ponadnormatywną zawartość azotanów w 30 - 40% zbadanych przydomowych studniach kopanych. Nieodosobnione są przypadki również niedostatecznego bakteriologicznego stanu jakości wody w studniach.

Niezadawalający miejscowo stan jakości płytkich wód podziemnych jest więc następstwem:

- braku izolacji I poziomu wodonośnego,
- rolniczo-hodowlanego charakteru zagospodarowania terenu gminy,
- zwodociągowanie znacznej części zabudowy mieszkalno-gospodarczej przy jednoczesnym braku niezbędnej infrastruktury komunalnej.

4.4 Stan jakości gleb

Gleba jest podstawowym elementem środowiska przyrodniczego decydującym o funkcjonowaniu biosfery. Zasoby glebowe jako środek do produkcji żywności powinny podlegać szczególnej ochronie.

Stan jakości gleb w gminie oceniono na podstawie wyników badań przeprowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Wesolej w 2002 r. Pobrano i zbadano wówczas 90 próbek gleby w zakresie odczynu i zasobności w makroelementy, reprezentatywnych dla obszaru 233 ha użytków rolnych.

Tabela nr 8

Wyniki badań odczynu i zasobności w makroelementy gleb w gminie Gzy, przeprowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Wesolej w 2002 r.

Lp	Wyszczególnienie	Wyniki badań – liczba próbek, udziały w %				
1.	odczyn (pH): liczba prób: procent %:	b. kwaśny 28 31,1	kwaśny 23 25,6	lekko kwaśny 24 26,7	obojętny 13 14,4	zasadowy 2 2,2
2.	potrzeba wapnowania: liczba prób: procent %:	konieczna 39 43,4	potrzebna 9 10,0	wskazana 13 14,4	ograniczona 12 13,3	zbędna 17 18,9
3.	zawartość fosforu: liczba prób: procent %:	b. niska 10 11,1	niska 25 27,8	średnia 29 32,2	wysoka 10 11,1	b. wysoka 16 17,8
4.	zawartość potasu: liczba prób: procent %:	b. niska 35 38,9	niska 24 26,7	średnia 22 24,4	wysoka 6 6,7	b. wysoka 3 3,3
5.	zawartość magnezu: liczba prób: procent %:	b. niska 13 14,4	niska 13 14,4	średnia 28 31,1	wysoka 12 13,4	b. wysoka 24 26,7

Tabela nr 9

Porównanie wyników badań odczynu i zasobności w makroelementy gleb w gminie Gzy, do wyników badań gleb w powiecie pułtuskim i w woj. mazowieckim - 2002 r.

Lp	Wyszczególnienie	Wyniki badań – w %				
1.	odczyn (pH): gm. Gzy pow. pułtuski woj. mazowieckie	b. kwaśny 31,1 51,2 34,0	kwaśny 25,6 27,6 30,0	lekko kwaśny 26,7 14,4 20,0	obojętny 14,4 5,4 12,0	zasadowy 2,2 1,5 4,0
2.	potrzeba wapnowania: gm. Gzy pow. pułtuski woj. mazowieckie	konieczna 43,4 61,0 41,0	potrzebna 10,0 13,9 16,0	wskazana 14,4 10,6 13,0	ograniczona 13,3 5,0 10,0	zbędna 18,9 9,4 20,0
3.	zawartość fosforu: gm. Gzy pow. pułtuski woj. mazowieckie	b. niska 11,1 9,2 8,0	niska 27,8 23,3 24,0	średnia 32,2 29,5 27,0	wysoka 11,1 21,0 18,0	b. wysoka 17,8 17,0 23,0

cd. tabeli nr 9

Porównanie wyników badań odczynu i zasobności w makroelementy gleb w gminie Gzy. do wyników badań gleb w powiecie pułtuskim i w woj. mazowieckim - 2002 r.

Lp	Wyszczególnienie	Wyniki badań – w %				
		b. niska	niska	średnia	wysoka	b. wysoka
4.	zawartość potasu:					
	gm. Gzy	38,9	26,7	24,4	6,7	3,3
	pow. pułtuski	37,4	36,4	17,4	4,9	3,9
	woj. mazowieckie	34,0	35,0	19,0	6,0	6,0
5.	zawartość magnezu:					
	gm. Gzy	14,4	14,4	31,1	13,4	26,7
	pow. pułtuski	20,3	25,8	25,0	11,8	17,1
	woj. mazowieckie	18,0	23,0	28,0	15,0	16,0

Analiza wyników badań wykazała korzystniejszą niż w pow. pułtuskim i woj. mazowieckim produkcyjną jakość gleb:

- w gminie Gzy nadmierne zakwaszenie obejmowało tylko 56,7% gleb; w pow. pułtuskim dotyczyło - 78,8%, w woj. mazowieckim - 64% gleb;
Zbyt kwaśne gleby posiadają ograniczoną przydatność rolniczą. Ich mineralne nawożenie jest wówczas nieefektywne, a nawet szkodliwe.
- potrzeba wapnowania występowała tylko na 53,4% gleb, w pow. pułtuskim na - 74,9%, w woj. mazowieckim była nieznacznie wyższa - 57,0%.
- niską zawartość fosforu posiadało 38,9% gleb, w pow. pułtuskim mniej - 32,5%, w woj. mazowieckim najmniej - 32,0%
- niedobór potasu wykazywało - 65,6% gleb, w pow. pułtuskim - 73,8%, - w woj. mazowieckim - 69%;
- tylko niewielka część gleb - 28,8% miała znaczny niedobór magnezu; wobec - 46,1% w pow. pułtuskim i 41% w woj. mazowieckim.
Magnez jest podstawowym obok fosforu i potasu makroelementem decydującym o żyzności gleb.

Wyniki innych wcześniejszych badań Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Wesołej wykazały, że gleby w obszarze gminy posiadają:

- niską lub średnią zawartość siarki,
- stosunkowo niewielką koncentrację metali ciężkich: kadmu, niklu, ołowiu cynku na poziomie zbliżonym do naturalnego.

4.5 Klimat akustyczny

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku, wyrażone w dB równoważnym poziomem dźwięku A przenikającym do środowiska, dla występujących na terenie gminy terenów podlegających ochronie akustycznej, określone są w rozporządzeniu Ministra OŚ, ZNiL z dnia 13 maja 1998 r. (Dz.U. Nr 66, poz. 436), obowiązującym do 30.06.2004 r. (nowe nie zostało jeszcze wydane). Klimat akustyczny gminy kształtują: hałas komunikacyjny i hałas przemysłowy.

Tabela nr 10

Dopuszczalny poziom hałasu wyrażone równoważnym poziomem dźwięku A w dB

Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażone równoważnym poziomem dźwięku A w dB			
	Drogi		Pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu	
	pora dnia – przedział odniesienia równy 16 godzinom	pora nocy – przedział odniesienia równy 8 godzinom	pora dnia – przedział odniesienia równy 16 godzinom	pora nocy – przedział odniesienia równy 16 godzinom
<ul style="list-style-type: none"> • Teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi • Tereny zabudowy zagrodowej 	60	50	50	40

Hałas komunikacyjny pochodzi od transportu towarowego i osobowego na:

- intensywnie eksploatowanych 2 drogach wojewódzkich nr 618 i 620 - na odcinku w obrębie gminy o długości 12,7 km;
- w mniejszym stopniu - na 12 drogach powiatowych, o łącznej długości 53,0 km;
- w znacznie mniejszej skali - na 33 drogach gminnych, o łącznej długości 98,0 km.

Poziom hałasu komunikacyjnego na chronionych terenach: zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi oraz zabudowy zagrodowej nie powinien przekraczać wartości podanych w tab. nr 10.

W obrębie gminy nie funkcjonują monitoringowe punkty pomiarowe poziomu hałasu komunikacyjnego. Na podstawie pomiarów WIOŚ wykonanych przy trasach o podobnym natężeniu ruchu, stwierdzono, że w sąsiedztwie dróg wojewódzkich mogą okresowo występować przekroczenia normatywnych poziomów hałasu komunikacyjnego, zarówno w porze dziennej jak i nocnej.

Podwyższony poziom hałasu przemysłowego może mieć jak już wspomniano miejsce w bezpośrednim otoczeniu:

- Zakładu Rzeźniczo-Wędliniarskiego Sławomir Lenarcik w Gotardach,
- Spółdzielni Kółek Rolniczych w Przewodowie,
- Zakładu meblarskiego DREW-STYL w Gzach,
- Fermy drobiu w Szyszkach,
- stacji paliw: w Przewodowie Parcelach.

Zakłady te nie były zobowiązane przez Starostę Pułtuskiego do występowania o pozwolenia, określające dopuszczalne poziomy emisji hałasu do środowiska.

Obowiązek wystąpienia o pozwolenie i przedłożenia programu działań ograniczających emisję występuje wówczas, kiedy pomiary emisji hałasu przemysłowego na wysokości najbliższej zabudowy mieszkalnej wykażą naruszenia norm.

Okoliczni mieszkańcy nie wnioskowali dotychczas do WIOŚ o połączone z pomiarami kontrole interwencyjne, co nie oznacza, że zakłady nie naruszają standardów w tym zakresie.

Wykonane przez WIOŚ w Warszawie Delegaturę w Ciechanowie w 2002 r. kontrolne pomiary emisji hałasu powodowanego działalnością Zakładu Rzeźniczo-Wędliniarskiego Sławomir Lenarcik w Gotardach wykazały, że na wysokości najbliższej zabudowy mieszkalnej Zakład nie narusza obowiązujących w tym zakresie standardów.

4.6 Pola elektromagnetyczne

Brak monitoringu w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego uniemożliwia ocenę stanu jakości powietrza w tym zakresie.

Po przeprowadzeniu przez WIOŚ kontrolnych pomiarów promieniowania będzie możliwe określenie jego poziomów w powietrzu oraz wyznaczenie, w przypadku niedotrzymywania dopuszczalnych norm, granic obszarów ograniczonego użytkowania w otoczeniu np. linii i stacji elektroenergetycznych.

5. PODSUMOWANIE DIAGNOZY STANU OBECNEGO

Diagnoza stanu środowiska w obszarze gminy umożliwiła wskazanie głównych obszarów problemowych. Przy identyfikacji problemów uwzględniono te które:

- odzwierciedlają stan faktyczny,
- mają charakter pozytywny lub negatywny dla ekorozwoju,
- są najbardziej istotne dla efektywnej realizacji Programu ochrony środowiska, czyli mają pierwszoplanowy wpływ na ekorozwój gminy.

Wyniki analizy SWOT zamieszczono poniżej w tabeli nr 11.

Tabela nr 11

Diagnoza stanu obecnego

Lp.	ATUTY	Lp.	SŁABE STRONY
I.	DIAGNOZA		
1.	ZASOBY I JAKOŚĆ WÓD		
1.1	Wysokie zasoby wód podziemnych wystarczające do zaspokojenia aktualnych i przyszłych potrzeb gminy	1.1	Mało zasobne w wody cieki powierzchniowe. Położenie w obszarze zagrożonym deficytem wód powierzchniowych
1.2	Zdecydowana większość mieszkańców podłączonych jest do gminnych sieci wodociagowych	1.2	Znaczny udział zmeliorowanych użytków rolnych, szybki odpływ wód powierzchniowych, brak małej retencji
1.3		1.3	Brak miejscami izolacji i poziomu wodonośnego wód podziemnych
1.4		1.4	Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych powodowane nieuporządkowaną gospodarką ściekową oraz hodowlą i chemizacją rolnictwa
1.5		1.5	Część gminy znajduje się w obrębie zlewni wód wrażliwych na azotany
1.6		1.6	Nieczynne studnie głębinowe w Skaszewie i Pękowie

cd. tab. nr 11

Diagnoza stanu obecnego

Lp.	ATUTY	Lp.	SŁABE STRONY
2.	OCHRONA WÓD PRZED ZANIECZYSZCZENIEM		
2.1	Brak uciążliwych źródeł emisji ścieków przemysłowych biologicznie nierozkładalnych	2.1	Brak sieci kanalizacyjnych i gminnych oczyszczalni ścieków
2.2	Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia Domu Pomocy Społecznej w Ołdakach	2.2	Brak wystarczającej liczby szczelnych zbiorników do magazynowania ścieków bytowych
2.3		2.3	Wprowadzanie nieoczyszczonych ścieków bytowych do wód lub do ziemi
2.4		2.4	Tylko ca w 40% wykorzystana przepustowość mechaniczno-biologicznej oczyszczalni DPS w Ołdakach
3.	OCHRONA POWIETRZA		
3.1	Brak znaczących punktowych źródeł emisji gazów lub pyłów do powietrza.	3.1	Niekorzystna struktura paliw (przewaga węgla kamiennego) stosowanych w indywidualnych systemach grzewczych
3.2	Zadowalający stan aerosanitarny powietrza.	3.2	Okresowo niska jakość powietrza w sezonie grzewczym w obszarach zwartej indywidualnej zabudowy mieszkalnej
3.3		3.3	Brak sieci gazowniczej
3.4		3.4	Podwyższona emisja odorotwórcza w otoczeniu instalacji do chowu zwierząt gospodarskich
4.	OCHRONA PRZED HAŁASEM		
4.1	Brak znaczących źródeł emisji hałasu przemysłowego do środowiska	4.1	Podwyższony poziom hałasu komunikacyjnego na terenach chronionych w sąsiedztwie dróg wojewódzkich
5.	GOSPODARKA ODPADAMI		
5.1	Niewielka ilość przemysłowych odpadów niebezpiecznych	5.1	Brak odpowiadającego wymaganiom własnego gminnego składowiska odpadów
5.2		5.2	Składowanie jako jedyna forma unieszkodliwiania odpadów komunalnych.
5.3		5.3	Nierozpoznana skala wykorzystania wyrobów zawierających azbest
6.	POWIERZCHNIA ZIEMI		
6.1	Bardzo wysoki udział gleb bardzo dobrych i dobrych wynoszący 89%	6.1	Niewielki – 9% udział lasów w zagospodarowaniu powierzchni ziemi
6.2	Stosunkowo duży udział terenów zielonych	6.2	

cd. tab. nr 11
Diagnoza stanu obecnego

Lp.	ATUTY	Lp.	SŁABE STRONY
7.	ZASOBY PRZYRODY:		
7.1	Mało zdegradowane środowisko przyrodnicze i brak znaczących źródeł emisji substancji i energii	7.1	Brak środków na rewaloryzację i utrzymanie zabytkowych obiektów
7.2	Wysokie walory przyrodnicze, położenie w obszarze „Zielonych Płuc Polski”	7.2	Narastające zaniedbanie zabytków kultury, w szczególności zespołów dworskich folwarcznych, zabytkowych założeń zieleni
7.3	Obszar chronionego krajobrazu obejmujący wschodnie obrzeża gminy	7.3	Liczne w krajobrazie cenne przyrodniczo „oczka wodne”, które powinny zostać objęte ochroną prawną
7.4	Bogate dziedzictwo kulturowe na terenie całej gminy	7.4	
8.	INFRASTRUKTURA, GOSPODARKA:		
8.1	Dobrze rozwinięta sieć drogowa	8.1	Ograniczone środki finansowe budżetu Gminy
8.2	Korzystne położenie geograficzne w odległości ca 80 km od Warszawy - chłonnego rynku zbytu	8.2	Wysoka stopa bezrobocia
8.3	Dostępność usług telekomunikacyjnych	8.3	Zastój gospodarczy w rolnictwie
8.4	Korzystne powiązania z ośrodkami miejskim: Pułtuskim, Ciechanowem w zakresie oświaty, administracji rządowej, samorządowej, kultury, usług komercyjnych	8.4	
8.5	Korzystne warunki rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości	8.5	
8.6	Korzystne warunki rozwoju rolnictwa ekologicznego i produkcji żywności ekologicznej	8.6	
8.7	Korzystne warunki rozwoju agroturystyki	8.7	
II.	SZANSE	II.	ZAGROŻENIA
1.	Regulacje międzynarodowe i krajowe zobowiązujące do podniesienia stanu jakości środowiska	1.	Migracja młodzieży, starzenie się społeczeństwa
2.	Szansa na uzyskanie środków pomocowych z UE	2.	Poziom wykształcenia
3.	Proces decentralizacji zarządzania środowiskiem	3.	Niedostateczna świadomość ekologiczna mieszkańców
4.	Realizacja idei „Zielonych Płuc Polski”	4.	Niska opłacalność produkcji w rolnictwie
5.	Popyt w krajach UE na żywność ekologiczną	5.	Położenie w obszarze o niskiej atrakcyjności do inwestowania

III. CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA

Polityka ekologiczna jest to świadoma i celowa działalność władz publicznych w odniesieniu do środowiska przyrodniczego. Polityka określa cele, metody i środki zarządzania środowiskiem.

1. ZASADY I CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” jest realizacją zapisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, która w art. 13 - 16 wprowadza obowiązek przygotowania i aktualizowania co 4 lata polityki ekologicznej kraju.

W 1990 r. powstał pierwszy dokument „Polityka ekologiczna państwa”, przyjęty przez Radę Ministrów, a następnie w 1991 r. zaakceptowany przez Sejm i Senat RP. W 2000 r. sporządzony został dokument „II Polityka ekologiczna państwa”, w 2001 r. zaakceptowany przez Parlament. Ustala on cele ekologiczne do 2010 i do 2025 r.

Opracowany w 2002 r. „Program Wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa, na lata 2002 – 2010” jest dokumentem o charakterze operacyjnym, tj. wskazującym wykonawców i terminy realizacji konkretnych zadań lub pakietów zadań, przewidzianych do realizacji, a także szacującym niezbędne nakłady i źródła ich finansowania.

Polityka ekologiczna, obejmująca lata 2003 – 2006 oraz 2007 – 2010, jest aktualizacją i uszczegółowieniem długookresowej „II Polityki ekologicznej państwa” i nawiązuje do priorytetowych kierunków działania określonych w przyjętym VI Programie działań Unii Europejskiej, w obszarze zarządzania środowiskiem.

Dostosowana do wymagań ustawy Prawo ochrony środowiska „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010”, wpisuje się w praktykę Unii Europejskiej, w której funkcjonują średniookresowe programy działań na rzecz środowiska.

Aktualny, szósty program takich działań obowiązuje właśnie do 2010 r. Znaczną część objętych „Polityką ...” działań Polska realizuje już jako członek UE.

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010” została przygotowana i będzie realizowana równolegle ze sporządzonym i wielokrotnie aktualizowanym „Narodowym programem przygotowania do członkostwa”, oraz dokumentem zawierającym końcowe ustalenia i przyjęte przez Polskę zobowiązania wobec UE (CONF-PL 95/01).

Ustawa Prawo ochrony środowiska w art. 13 określa cele polityki ekologicznej państwa. Polityka ta powinna stworzyć warunki niezbędne do realizacji ochrony środowiska i jednocześnie zapewniać zrównoważony rozwój kraju, poprzez zharmonizowanie celów gospodarczych i społecznych, z celami ochrony środowiska.

Oznacza to także, że realizacja polityki ekologicznej państwa, w coraz większym stopniu, powinna dokonywać się poprzez:

- zmiany modelu produkcji i konsumpcji,
- zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki,
- stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania,
- a dopiero w dalszej kolejności poprzez typowo klasyczne bezpośrednie działania, takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów.

W związku z tym aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Nadrzędną wartością w polityce ekologicznej państwa jest człowiek, co oznacza, że zdrowie społeczeństwa, środowisko, w którym żyją i pracują ludzie, są głównymi kryteriami realizacji polityki ekologicznej na każdym szczeblu.

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej państwa, jaka została przyjęta w Konstytucji RP jest zasada zrównoważonego rozwoju, która uzyskała prawo obywatelstwa wśród społeczeństw świata w wyniku Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro w 1992 r. Istotą zrównoważonego rozwoju jest, jak już wcześniej wspomniano, równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

Właściwemu osiągnięciu celów polityki ekologicznej sprzyja przestrzeganie zasad:

- zasada równorzędności polityki ekologicznej, gospodarczej i społecznej,
- zasada integralności polityki ekologicznej z każdą wyodrębnioną polityką sektorową w skali państwa, z polityką międzynarodową,
- zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego i jednakowego obowiązku jego ochrony,
- zasada „zanieczyszczający płaci” (odpowiedzialność za skutki zanieczyszczenia i powodowanie zagrożeń ponosi podmiot korzystający z zasobów środowiska),
- zasada uspołecznienia, współodpowiedzialności i współdecydowania obywateli w sprawach dotyczących ochrony środowiska,
- zasada ekonomizacji polityki ekologicznej, czyli osiągnięcia postawionych celów minimalnym nakładem sił i środków,
- zasada przezorności (podwojenia działań, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu),
- zasada prewencji (podejmowania działań zabezpieczających na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięć),
- zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- zasada subsydiarności (stopniowego przekazywania kompetencji i uprawnień na niższe szczeble zarządzania środowiskiem).

CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA:

Rozdział: Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

Poprawa środowiska ma nastąpić m.in. w skutek następujących działań:

- utworzenia Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych NATURA 2000,
- znacznego wzrostu lesistości w Polsce z 28,5 % w 2001 roku do 30% w 2020 roku,
- ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów,
- ochrony terenów wodno - błotnych,
- racjonalizacji użytkowania wody,
- zmniejszenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki, wzrostu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
- ochrony gleb,
- ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych,

- kształtowania stosunków wodnych i ochrony przed powodzią.

Główne cele polityki to:

a) W ZAKRESIE OCHRONY PRZYRODY I KRAJOBRAZU

- utrzymanie na odpowiednim poziomie różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- zwiększenie powierzchni obszarów chronionych (do 1/3 terytorium kraju),
- renaturalizacja i poprawa stanu najcenniejszych, zniszczonych ekosystemów i siedlisk,
- restytucja wybranych gatunków,
- ochrona zasobów gleb użytkowanych przyrodniczo przed ich wyłączeniem z tego użytkowania,
- rekultywacja i renaturalizacja obszarów zdegradowanych,
- zwiększenie skuteczności ochrony obszarów objętych ochroną prawną,
- rozwój prac badawczych i inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznania zagrożeń bioróżnorodności,
- utrzymanie krajobrazu rolniczego, zwiększenie wsparcia i rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- zapewnienie ochrony i racjonalnego gospodarowania bioróżnorodnością,
- wzrost stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa i władz lokalnych,
- zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych,
- zapewnienie przeciwdziałania wprowadzania obcych gatunków, zagrażających integralności naturalnych ekosystemów i siedlisk.

b) W ZAKRESIE OCHRONY I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU LASÓW

- wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych,
- dalsze zwiększanie lesistości, stałe powiększanie zasobów leśnych,
- rozszerzanie zasięgu renaturalizacji obszarów leśnych,
- kształtowanie lasu wielofunkcyjnego (poprawa funkcji wodochronnej, klimatotwórczej, glebochronnej),
- wdrożenie zasad ochrony i powiększenie różnorodności biologicznej w lasach na poziomie genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym,
- zachowanie zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych,
- zapewnienie ochrony leśnych zasobów genowych,
- racjonalne, zgodne z zasadami przyrody, użytkowanie zasobów leśnych,
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego lub odtworzenie śródleśnych zbiorników wodnych,
- utrzymanie i wzmacnianie społeczno – ekonomicznej funkcji lasów,
- ochrona gleb leśnych,
- wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień jako czynnika ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz racjonalnego użytkowania przestrzeni przyrodniczej,
- zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym,
- poprawa stanu i produktywności lasów prywatnych.

c) W ZAKRESIE OCHRONY GLEB

- przeciwdziałanie przejmowania gleb nadających się do wykorzystania rolniczego lub leśnego na inne cele, zwłaszcza inwestycyjne,
- podniesienie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów w zakresie możliwości eksploatacji gleb,

- doskonalenie struktur organizacyjnych zajmujących się problematyką ochrony gleb, racjonalnego ich użytkowania, przygotowania programów działań w tym zakresie,
 - wprowadzenie w rolnictwie sposobu produkcji zgodnego z ustawą o rolnictwie ekologicznym,
 - objęcie monitoringiem gleb rejestracji zmian wynikających z rodzaju i intensywności eksploatacji oraz oddziaływania negatywnych czynników,
 - przywracanie wartości użytkowej glebom, które uległy degradacji (oczyszczanie, rekultywacja, odbudowa właściwych stosunków wodnych),
 - maksymalne zagospodarowanie terenów przemysłowych.
- d) **W ZAKRESIE OCHRONY ZASOBÓW KOPALIN I WÓD PODZIEMNYCH**
- ograniczenie wydobycia kopalin, jeśli możliwe jest znalezienie substytutu danego surowca,
 - zwiększenie efektywności wykorzystania rozpoznanych i eksploatowanych złóż,
 - objęcie ochroną zasobów kopalin leczniczych i wód podziemnych, zwłaszcza głównych zbiorników tych wód,
 - poszerzanie wiedzy o budowie geologicznej Polski i kontynuowanie prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i dokumentowania nowych złóż,
 - ograniczanie naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalin i pracom geologicznym.
- e) **W ZAKRESIE BIOTECHNOLOGII I ORGANIZMÓW ZMODYFIKOWANYCH GENETYCZNIE**
- podnoszenie świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego,
 - rozwijanie współpracy międzynarodowej w zakresie bezpieczeństwa biologicznego.

ROZDZIAŁ: ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII.

Poprawa środowiska ma nastąpić, między innymi, w efekcie następujących działań:

- wprowadzenie wskaźników wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności produkcji do systemu statystyki publicznej,
- budowa instalacji wykorzystujących energię ze źródeł odnawialnych,
- zorganizowanie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej i zreorganizowanie regionalnych zarządów.

Główne cele polityki to:

- a) **W ZAKRESIE MATERIAŁOCHŁONNOŚCI, WODOCHŁONNOŚCI, ENERGOCHŁONNOŚCI I ODPADOWOŚCI GOSPODARKI:**
- wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji,
 - ograniczenie zużycia wód podziemnych,
 - zmniejszenie energochłonności i materiałochłonności poprzez wprowadzenie nowoczesnych technologii,
 - intensyfikacja stosowania obiegów zamkniętych oraz wtórnego wykorzystania mniej zanieczyszczonych ścieków,
- b) **W ZAKRESIE WYKORZYSTANIA ENERGII ODNAWIALNEJ:**
- wzrost produkcji ze źródeł odnawialnych,

- c) W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA STOSUNKÓW WODNYCH I OCHRONY PRZED POWODZIĄ:
- eliminowanie wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe,
 - racjonalizacja zużycia wody,
 - efektywna ochrona przed powodzią.

ROZDZIAŁ: ŚRODOWISKO I ZDROWIE. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I WZROST BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

Poprawa jakości środowiska i wzrost bezpieczeństwa ekologicznego ma nastąpić między innymi, w wyniku podjęcia działań dotyczących:

- jakości wód,
- jakości powietrza,
- gospodarowania odpadami,
- bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego,
- poważnych awarii przemysłowych,
- oddziaływania hałasu,
- oddziaływania pól elektromagnetycznych.

Główne cele polityki to:

- a) W ZAKRESIE JAKOŚCI WÓD:
- osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wszystkich rodzajów wód pod względem jakościowym i ilościowym,
 - zapobieganie zanieczyszczeniom wód powierzchniowych i podziemnych ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania „u źródła”,
 - ochrona wód Morza Bałtyckiego przed substancjami biogennymi i niebezpiecznymi oraz przed nadmiernym eksploatowaniem zasobów żywych,
 - przywracanie wodom podziemnym i powierzchniowym właściwego stanu ekologicznego, a przez to zapewnienie odpowiednich źródeł poboru wody do picia,
 - zlewniowe zarządzanie gospodarką wodną i jakością wód,
- b) W ZAKRESIE OCHRONY POWIETRZA PRZED ZANIECZYSZCZENIEM:
- poprawa stanu czystości powietrza,
 - uzyskanie norm emisyjnych wymaganych przez przepisy UE,
 - konsekwentne przechodzenie na likwidację zanieczyszczeń „u źródła”,
 - coraz szersze normowanie emisji w przemyśle, energetyce i transporcie,
 - wprowadzanie norm ograniczających emisję do powietrza zanieczyszczeń w procesie produkcyjnym (w pełnym cyklu „życia produktów i wyrobów”).
- c) W ZAKRESIE GOSPODAROWANIA ODPADAMI:
- pełne wprowadzanie w życie regulacji prawnych dotyczących odpadów: zapobieganie powstawaniu odpadów, przy rozwiązywaniu problemu odpadów „u źródła”,
zwiększenie poziomu odzysku odpadów,
stwarzanie podstaw dla nowoczesnego gospodarowania odpadami komunalnymi, zbudowanie krajowego systemu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,
 - w zakresie bezpieczeństwa chemicznego:
włączenie się Polski do realizacji międzynarodowych programów związanych z bezpieczeństwem chemicznym i biologicznym,

- harmonizowanie polskich przepisów prawnych z przepisami UE oraz wdrażanie wymogów i zaleceń,
- w zakresie poważnych awarii:
eliminowanie lub zmniejszenie skutków dla środowiska z tytułu poważnych awarii, sporządzenie ocen ryzyka obiektów, planów operacyjno - ratowniczych wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania, doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia awarii i klęsk żywiołowych, wprowadzenie systemu ubezpieczeń ekologicznych,
 - w zakresie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego:
zmniejszenie skali narażenia ludności na ponadnormatywny poziom hałasu, niedopuszczanie do pogorszenia się klimatu akustycznego tam, gdzie obecnie sytuacja jest korzystna, kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania niejonizującego, stworzenie struktur zajmujących się monitorowaniem i badaniem pól elektromagnetycznych,
 - kształtowanie zieleni zorganizowanej pełniących funkcje ochronne,
 - harmonizacja polskich przepisów z odpowiednimi dyrektywami UE,
 - poprawa systemu transportu zbiorowego,
 - produkcja urządzeń i pojazdów o hałaśliwości zgodnej z normami międzynarodowymi,
- d) W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA ZMIANOM KLIMATU:
- włączenie się Polski do wysiłków społeczności międzynarodowej na rzecz ochrony klimatu globalnego,
 - zintegrowanie polskiej polityki ochrony klimatu z polityką UE,
 - wypełnienie przez Polskę zobowiązań do redukcji emisji gazów cieplarnianych o 6% w stosunku do roku bazowego,
 - zapewnienie realizacji polityki ochrony klimatu na poziomie sektorów gospodarczych i przedsiębiorstw.

1.1 Limity krajowe

W II Polityce Ekologicznej Państwa ustalone zostały ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska. Limity te mają być osiągnięte do 2010 r.:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państwa OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990 r. i 25% w stosunku do 2000 r. (również w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych, w porównaniu ze stanem z 1990 r.,
- odzyskanie i powtórne wykorzystanie, co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych,

- pełna (100%) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych,
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do wód powierzchniowych:
w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego - również o 30%,
- ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 r.,
- do końca 2005 r. wycofać z użytkowania etylinę i przejść wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej.

Limity określone w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010”:

- wzrost lesistości do 30% w 2020 r., zgodnie z krajowym programem zwiększenia lesistości (2003),
- europejska sieć ekologiczna NATURA 2000 - średnio 15%,
- rekultywacja starych składowisk - od 2003 r.
- osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych (zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną) - do 2015 r.,
- redukcja biogenów w dorzeczu Wisły i Odry ze ścieków komunalnych - o 75% - do 2015 r.,
- zaprzestanie odprowadzania do Bałtyku substancji niebezpiecznych - do 2006 r.,
- wyposażenie aglomeracji liczących powyżej 15 tys. mieszkańców w oczyszczalnię ścieków - do 2015 r.,
- wyposażenie aglomeracji liczących 2 - 15 tys. mieszkańców w oczyszczalnię ścieków - do 2010 r.,
- ograniczenie zanieczyszczeń azotowych pochodzących z rolnictwa (budowa nowoczesnych stanowisk do składowania obornika i zbiorników na gnojówkę w gospodarstwach rolnych) - do 2010 r.,
- udział energii odnawialnej - 7,5% do 2010 r., zgodnie ze „Strategią rozwoju energetyki odnawialnej” i rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 15 grudnia 2000 r.,
- opracowanie programów naprawczych ochrony powietrza (dla obszarów, gdzie występuje przekroczenie poziomów odniesienia jakości powietrza) do 2003 r.,
- wzrost odzysku odpadów komunalnych o 30% - do 2006 r. i 75% - do 2010 r. (w stosunku do 2000 r.),
- sporządzenie wojewódzkich planów zarządzania oraz powiatowych, gdy występuje więcej niż 5 obiektów niebezpiecznych - do 2010 r.,
- sporządzenie dla wszystkich aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców map akustycznych - do 2010 r.

2. CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Dokumentem nadrzędnym wytyczającym cele i kierunki działań w zakresie polityki ekologicznej województwa jest „Strategia rozwoju województwa mazowieckiego”.

Projekt „Programu ochrony środowiska województwa mazowieckiego” został przyjęty przez Zarząd Województwa Mazowieckiego 29 lipca 2003 r. i uchwalony przez Sejmik Województwa w dniu 15 grudnia 2003r.

Cele główne i szczegółowe wojewódzkiej polityki ekologicznej ujęte w programie ochrony środowiska są celami przyjętymi w „strategii”.

- a) **CEL GŁÓWNY: ZMNIĘSZENIE ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA**
cele szczegółowe:
 - poprawa stanu jakości wód,
 - uporządkowanie gospodarki odpadami,
 - zapewnienie wysokiej jakości powietrza,
 - ograniczenie uciążliwości hałasu.
- b) **CEL GŁÓWNY: RACJONALIZACJA GOSPODARKI WODNEJ**
cele szczegółowe:
 - zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych,
 - ograniczenie poboru wód podziemnych dla celów gospodarczych, produkcji i usług,
 - ograniczenie wodochłonności,
 - poprawa standardów zaopatrzenia w wodę.
- c) **CEL GŁÓWNY: ZWIĘKSZENIE LESISTOŚCI I OCHRONA LASÓW**
cele szczegółowe:
 - osiągnięcie wskaźnika lesistości woj. mazowieckiego do 25%,
 - zmiana struktury własnościowej lasów,
 - racjonalizacja gospodarki leśnej,
 - rozwój funkcji ochronnych i buforowych lasu.
- d) **CEL GŁÓWNY: POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO**
cele szczegółowe:
 - ochrona przeciwpowodziowa,
 - ochrona przeciwpożarowa,
 - zmniejszenie ryzyka awarii związanych z wykorzystaniem lub transportem substancji niebezpiecznych.
- e) **CEL GŁÓWNY: PODNOSZENIE POZIOMU WIEDZY EKOLOGICZNEJ**
cele szczegółowe:
 - kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju,
 - wiedza ekologiczna jako ważny czynnik w procesie zarządzania,
 - tworzenie ekologicznych podstaw kształtowania tożsamości regionalnej i lokalnej.
- f) **CEL GŁÓWNY ROZWÓJ PROEKOLOGICZ. FORM DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ**
cele szczegółowe:
 - wzrost ilości podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty jakości,
 - rozwój proekologicznych form produkcji rolniczej,
 - wzrost wykorzystania energii odnawialnej,
 - zwiększenie udziału transportu ekologicznego w przewozach osób i towarów,
 - zmniejszenie materiałochłonności i energochłonności.

- g) CEL GŁÓWNY: Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych
cele szczegółowe:
- zwiększenie obszarów objętych ochroną prawną do 35% powierzchni województwa, ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych, kompleksów leśnych, a także obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”,
 - określenie do roku 2006 zasad gospodarowania na wszystkich obszarach chronionych oraz sporządzenie planów ochrony dla tych obszarów,
 - utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych,
 - partnerstwo samorządowe i partycypacja społeczna w działaniach na rzecz tworzenia obszarów chronionych,
 - włączenie obszarów cennych przyrodniczo do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000.

2.1 Limity wojewódzkie

Postanowiono, że cele polityki ekologicznej woj. mazowieckiego będą realizowane w oparciu o krajowe limity przyjęte w Polityce ekologicznej państwa.

IV. GMINNY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA

1. CELE I PRIORYTETY EKOLOGICZNE GMINY

Wypracowana w „Strategii zrównoważonego rozwoju Gminy Gzy” wizja zrównoważonego rozwoju Gminy oznacza przyszły stan gminy zintegrowanej zewnętrznie i wewnętrznie z poszanowaniem przez lokalną społeczność zasobów środowiska.

W celu realizacji celu nadrzędnego tj. urzeczywistnienia wypracowanej wizji rozwoju ekologicznego gminy wytyczono strategiczne, główne oraz realizacyjne cele Programu ochrony środowiska.

2. PROGRAM DZIAŁAŃ EKOLOGICZNYCH

Wypracowaną w Programie ochrony środowiska na lata 2004 – 2011 wizję ekologicznego rozwoju spójną i kompatybilną ze „Strategii zrównoważonego rozwoju Gminy Gzy, określono hasłem:

„ GMINA GZY ZASOBNA, TROSZCZĄCA SIĘ O OBYWATELI I PRZYJAZNA ŚRODOWISKU ”

Wizja ta będzie urzeczywistniana w wyniku realizacji strategicznych celów ekologicznych gminy, zgodnych z polityką ekologiczną kraju, województwa i powiatu.

Program będzie realizowany przez CELE DŁUGOTERMINOWE obejmujące lata 2004-2011 oraz przez PRIORYTETY - CELE KRÓTKOTERMINOWE przewidziane do realizacji, w latach 2004 - 2007.

I. CEL GŁÓWNY: ZMNIEJSZENIE EMISJI SUBSTANCJI I ENERGII DO ŚRODOWISKA

1. POPRAWA STANU JAKOŚCI WÓD:

- 1) Uczestnictwo w „Programie działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze szczególnie narażonym w zachodniej części gminy, znajdującej się w zlewni Kolnicy, lewobrzeżnego dopływu Sony, określonego rozporządzeniem Nr 1/2004 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 20.02.2004 r.
- 2) Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych w obszarze gminy, kontrola ich szczelności,
- 3) Likwidacja nielegalnego wprowadzania ścieków bytowych do wód lub do ziemi,
- 4) Budowa zbiorników bezodpływowych do gromadzenia ścieków bytowych w niewielkich rozproszonych wsiach, o rozproszonej zabudowie,
- 5) Realizacja oczyszczalni przydomowych w niewielkich wsiach, o rozproszonej zabudowie,
- 6) Budowa kanalizacji sanitarnej i gminnej oczyszczalni w Gzach,
- 7) Budowa kanalizacji sanitarnej i gminnej oczyszczalni w m. Pękowo,
- 8) Budowa kanalizacji sanitarnej i gminnej oczyszczalni w m. Kozłówka,
- 9) Budowa kanalizacji sanitarnej i gminnej oczyszczalni m. w Przewodowo,
- 10) Budowa kanalizacji sanitarnej i gminnej oczyszczalni w m. Sisice.

2. UPORZĄDKOWANIE GOSPODARKI ODPADAMI:

Wykaz celów i zadań w tym zakresie zawiera „Plan gospodarki odpadami w gminie Gzy na lata 2004 – 2011”

3. ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI POWIETRZA

- 1) Opracowanie koncepcji programowej gazyfikacji gminny,
- 2) Termomodernizacja budynków, w pierwszej kolejności gminnych,
- 3) Modernizacja kotłowni indywidualnych i zbiorowych, wymiana kotłów węglowych na olejowe lub gazowe.

4. OGRANICZENIE UCIAŹLIWOŚCI HAŁASU:

- 1) Ankietyzacja mieszkańców miejscowości położonych przy drogach wojewódzkich w celu rozpoznania skali zagrożeń emisją hałasu komunikacyjnego,
- 2) Wykonanie pomiarów emisji hałasu komunikacyjnego w wybranych punktach obserwacyjnych na granicy terenów chronionych,
- 3) Założenie zieleni izolacyjnej lub budowa ekranów akustycznych w obrębie terenów chronionych zagrożonych ponadnormatywnym hałasem komunikacyjnym.

5. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI:

- 1) Rekultywacja nieczynnych wyrobisk po eksploatacji kruszyw,

II. CEL GŁÓWNY: RACJONALIZACJA GOSPODARKI WODNEJ

1. ZMNIJSZENIE DEFICYTU WÓD POWIERZCHNIOWYCH:

- 1) Realizacja niewielkich zbiorników retencyjnych w dolinie Przewodówki w okolicach wsi: Przewodowo, Kozłowo, Borza Strumian.

III. CEL GŁÓWNY: ZWIĘKSZENIE LESISTOŚCI I OCHRONA LASÓW

1. OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKA LESISTOŚCI GMINY - z 9% do 11% POWIERZCHNI GMINY w 2011 r.:

- 1) Sukcesywne zalesienie w pierwszej kolejności nieużytków, później gruntów ornych V i VI klasy bonitacyjnej,

IV. CEL GŁÓWNY: PODNIESIENIE POZIOMU WIEDZY EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW

1. KSZTAŁTOWANIE POSTAW I ZACHOWAŃ ZGODNYCH Z ZASADAMI EKOROZWOJU:

- 1) Utworzenie gminnego ośrodka edukacji ekologicznej w Gzach,
- 2) Edukacja ekologiczna w szkołach i placówkach kultury – coroczne konkursy ekologiczne).

2. WIEDZA EKOLOGICZNA JAKO WAŻNY CZYNNIK W PROCESIE ZARZĄDZANIA:

- 1) Szkolenia rolników z Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, zasad rolnictwa ekologicznego i prowadzenia gospodarstw agroturystycznych,
- 2) Promowanie rolnictwa ekologicznego i agroturystycznego.

3. TWORZENIE EKOLOGICZNYCH PODSTAW KSZTAŁTOWANIA TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ:

- 1) Konkursy na najlepsze ekologicznie gospodarstwo w gminie,
- 2) Organizowanie innych akcji ekologicznych.

V. CEL GŁÓWNY: ROZWÓJ PROEKOLOGICZNYCH FORM DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

1. ROZWÓJ PROEKOLOGICZNYCH FORM PRODUKCJI ROLNICZEJ:

- 1) Budowa płyt gnojowych,
- 2) Budowa zbiorników na gnojowicę.

2. ROZWÓJ ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO:

- 1) Inicjowanie warunków do powstawania gospodarstw ekologicznych, w pierwszej kolejności na terenie Nasielsko-Karniewskiego Obszaru Krajobrazu Chronionego.

3. ROZWÓJ AGROTURYSTYKI:

- 1) Inicjowanie warunków do powstawania gospodarstw agroturystycznych w pierwszej kolejności na terenie Nasielsko-Karniewskiego Obszaru Krajobrazu Chronionego.

VI. CEL GŁÓWNY: UTWORZENIE SPÓJNEGO SYSTEMU OBSZARÓW CHRONIONYCH

1. ZWIĘKSZENIE OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ PRAWNĄ:

Objęcie ochroną prawną w formie użytków ekologicznych 3 najcenniejszych przyrodniczo „oczek wodnych” z występujących na terenie gminy stawów w m.: Żebry Włosty, Żebry Falbogi, Szyszki, Zalesie, Ostaszewo Pańki, Mierzeniec, Grochy Serwatki i Pękowo.

Zaplanowane w PROGRAMIE cele realizowane będą w ramach:

- zadań własnych gminy finansowanych częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- zadań koordynowanych przez Gminę realizowanych ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów szczebla powiatowego, wojewódzkiego lub centralnego.

Harmonogram realizacji programu ochrony środowiska przez Gminę Gzy w latach 2004 – 2011 przedstawiony w tabeli nr 12 wyszczególnia, zarówno cele długoterminowe, jak i krótkoterminowe, jakie zrealizowane zostaną w latach 2004 – 2007.

Harmonogram nie zawiera celów przewidywanych do realizacji w zakresie porządkowania gospodarki odpadami, zamieszczonych w „Planie gospodarki odpadami Gminy Gzy w latach 2004 – 2011”

Tabela nr 12
HAROMONGRAM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE GZY W LATACH 2004 - 2011

Lp.	Nazwa zadania	CELE DŁUGOTERMINOWE								Realizujący zadanie	Przewidywane efekty ekologiczne	Planowane koszty ogółem tys. zł
		PRIORYTETY				2008	2009	2010	2011			
		2004	2005	2006	2007							
I.	CEL GŁÓWNY: ZMNIEJSZENIE EMISJI SUBSTANCJI I ENERGII DO ŚRODOWISKA											
1.	POPRAWA STANU JAKOŚCI WÓD											
1.1	Uczestnictwo w „Programie działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze szczególnie narażonym w zachodniej części gminy, znajdującej się w zlewni Kolnicy, lewobrzeżnego dopływu Sony, określonego rozporządzeniem Nr 1/2004 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 20.02.2004 r.									Gmina rolnicy RDC Poświętne RZGW Warszawa WIOŚ Warszawa	Poprawa jakości wód rzek Kolnicy i Sony, zmniejszenie powodowanych przez rolnictwo ponadnormatywnych stężeń azotanów w wodach powierzchniowych do poziomu dopuszczalnego	
1.2	Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych w obszarze gminy, kontrola ich szczelności									Gmina	Uzyskanie stanu wyjściowego do dalszych działań porządkujących indywidualną gospodarkę ściekową	
1.3	Likwidacja nielegalnego wprowadzania ścieków bytowych do wód lub do ziemi									Gmina	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	
1.4	Budowa zbiorników bezodpływowych do gromadzenia ścieków bytowych w niewielkich oddalonych i rozproszonych wsiach									Gmina mieszkańcy fundusze celowe	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	
1.5	Realizacja oczyszczalni przydomowych w niewielkich oddalonych i rozproszonych wsiach									Gmina mieszkańcy fundusze celowe	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	
1.6	Budowa kanalizacji sanitarnej i gminnej oczyszczalni w Gzach									Gmina fundusze celowe	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GZY W LATACH 2004 - 2011

cd. tab. nr 12

HAROMONGRAM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE GZY W LATACH 2004 - 2011

Lp.	Nazwa zadania	CELE DŁUGOTERMINOWE								Realizujący zadanie	Przewidywane efekty ekologiczne	Planowane koszty ogółem tys. zł
		PRIORYTETY				2008	2009	2010	2011			
		2004	2005	2006	2007							
1.7	Budowa kanalizacji sanitarnej i gminnej oczyszczalni w m. Pękowo									Gmina fundusze celowe	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	
1.8	Budowa kanalizacji sanitarnej i gminnej oczyszczalni w m. Kozłówka									Gmina fundusze celowe	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	
1.9	Budowa kanalizacji sanitarnej i gminnej oczyszczalni m. w Przewodowo									Gmina fundusze celowe	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	
1.10	Budowa kanalizacji sanitarnej i gminnej oczyszczalni w m. Sisice									Gmina fundusze celowe	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	
3.	ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI POWIETRZA											
3.1	Opracowanie koncepcji programowej gazyfikacji gminy									zarządca gazociągu, Gmina	Poprawa stanu jakości powietrza	
3.2	Termomodernizacja budynków									Gmina i prywatni inwestorzy fundusze celowe	Zmniejszenie zużycia energii, zmniejszenie emisji gazów i pyłów, poprawa stanu jakości powietrza	
3.3	Modernizacja kotłowni indywidualnych i zbiorowych wymiana kotłów węglowych na olejowe lub gazowe									Gmina i prywatni inwestorzy fundusze celowe	Zmniejszenie emisji gazów i pyłów, poprawa stanu jakości powietrza.	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GZY W LATACH 2004 - 2011

cd. tab. nr 12

HAROMONGRAM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE GZY W LATACH 2004 - 2011

Lp.	Nazwa zadania	CELE DŁUGOTERMINOWE								Realizujący zadanie	Przewidywane efekty ekologiczne	Planowane koszty ogółem tys. zł
		PRIORYTETY				2008	2009	2010	2011			
		2004	2005	2006	2007							
4.	OGRANICZENIE UCIAŹLIWOŚCI HAŁASU											
4.1	Ankietyzacja mieszkańców miejscowości położonych przy drogach wojewódzkich w celu rozpoznania skali zagrożeń emisją hałasu komunikacyjnego									Gmina	Uzyskanie stanu wyjściowego do dalszych działań ograniczających emisję hałasu komunikacyjnego	
4.2	Wykonanie pomiarów emisji hałasu komunikacyjnego w wybranych punktach obserwacyjnych na granicy terenów chronionych									Gmina WIOŚ Warszawa	Uzyskanie stanu wyjściowego do dalszych działań ograniczających emisję hałasu komunikacyjnego	
4.3	Założenie zieleni izolacyjnej lub budowa ekranów akustycznych na granicy terenów chronionych o ponadnormatywnych hałasie komunikacyjnym									zarządca drogi	Zmniejszenie emisji hałasu oraz emisji gazów i pyłów do powietrza w obrębie zabudowy mieszkaniowej	
5.	OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI											
5.1	Rekultywacja nieczynnych wyrobisk po eksploatacji kruszyw									przedsiębiorcy Gmina	Poprawa walorów krajobrazowych, odtworzenie pokrywy glebowej i walorów użytkowych terenu	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GZY W LATACH 2004 - 2011

cd. tab. nr 12

HAROMONGRAM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE GZY W LATACH 2004 - 2011

Lp.	Nazwa zadania	CELE DŁUGOTERMINOWE								Realizujący zadanie	Przewidywane efekty ekologiczne	Planowane koszty ogółem tys. zł
		PRIORYTETY				2008	2009	2010	2011			
		2004	2005	2006	2007							
II.	CEL GŁÓWNY: RACJONALIZACJA GOSPODARKI WODNEJ											
1.	ZMNIEJSZENIE DEFICYTU WÓD POWIERZCHNIOWYCH											
1.1	Realizacja niewielkich zbiorników retencyjnych w dolinie Przewodówki w okolicach wsi: Przewodowo, Kozłowo, Borza Strumian.									Gmina fundusze celowe	Zwiększenie zasobów wód powierzchniowych, przeciwdziałanie przesuszeniu gleb, wzrost plonów, możliwość wykorzystania zbiorników do celów rekreacyjnych	
III.	CEL GŁÓWNY: ZWIĘKSZENIE LESISTOŚCI I OCHRONA LASÓW											
1	DOSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKA LESISTOŚCI GMINY Z 9% DO 11%											
1.1	Sukcesywne zalesienie gruntów ornych V i VI klasy bonitacyjnej, w pierwszej kolejności nieużytków.									Gmina, rolnicy, nadleśnictwo	Poprawa warunków fitosanitarnych, poprawa stanu jakości środowiska glebowego i stanu jakości powietrza	
IV.	CEL GŁÓWNY: PODNIESIENIE POZIOMU WIEDZY EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW											
1.	KSZTAŁTOWANIE POSTAW I ZACHOWAŃ ZGODNYCH Z ZASADAMI EKOROZWOJU											
1.1	Utworzenie gminnego ośrodka edukacji ekologicznej w Gzach.									Gmina organizacje pozarządowe,	Zwiększenie skuteczności ekologicznego oddziaływania na mieszkańców gminy	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GZY W LATACH 2004 - 2011

cd. tab. nr 12

HAROMONGRAM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE GZY W LATACH 2004 - 2011

Lp.	Nazwa zadania	CELE DŁUGOTERMINOWE								Realizujący zadanie	Przewidywane efekty ekologiczne	Planowane koszty ogółem tys. zł
		PRIORYTETY				2008	2009	2010	2011			
		2004	2005	2006	2007							
1.2	Edukacja ekologiczna w szkołach i placówkach kultury - konkursy ekologiczne)									szkoły, organizacje pozarządowe,	Wzrost świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży	
2.	WIEDZA EKOLOGICZNA JAKO WAŻNY CZYNNIK W PROCESIE ZARZĄDZANIA											
2.1	Szkolenia rolników z Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, zasad rolnictwa ekologicznego i prowadzenia gospodarstw agroturystycznych,									Gmina RZGW Warszawa RDC Poświętne	Wdrożenie zasad gospodarowania uwzględniającego ochronę środowiska, poprawa jakości gleb, wód powierzchniowych i podziemnych	
2.2	Promowanie rolnictwa ekologicznego i agroturystycznego (na szkoleniach i seminariach).									Gmina RZGW Warszawa RDC Poświętne	Rozwój rolnictwa ekologicznego, poprawa jakości życia rolników i ich rodzin	
3.	TWORZENIE EKOLOGICZNYCH PODSTAW KSZTAŁTOWANIA TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ											
3.1	Konkursy na najlepsze ekologicznie gospodarstwo w gminie									Gmina organizacje pozarządowe	Promocja działań ekologicznych, kształtowanie ekologicznej tożsamości lokalnej	
3.2	Organizowanie akcji ekologicznych np. Czystość i porządek w mojej wsi									Gmina szkoły	Kształtowanie postaw ekologicznych w najbliższym otoczeniu	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GZY W LATACH 2004 - 2011

cd. tab. nr 12

HAROMONGRAM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE GZY W LATACH 2004 - 2011

Lp.	Nazwa zadania	CELE DŁUGOTERMINOWE								Realizujący zadanie	Przewidywane efekty ekologiczne	Planowane koszty ogółem tys. zł
		PRIORYTETY				2008	2009	2010	2011			
		2004	2005	2006	2007							
V.	CEL GŁÓWNY ROZWÓJ PROEKOLOGICZNYCH FORM DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ											
1.	ROZWÓJ PROEKOLOGICZNYCH FORM PRODUKCJI ROLNICZEJ											
1.1	Budowa płyt gnojowych									Rolnicy Gmina fundusze celowe	Zmniejszenie emisji i zanieczyszczenia gleb, wód podziemnych	
1.2	Budowa zbiorników na gnojowicę									Rolnicy Gmina fundusze celowe	Zmniejszenie emisji i zanieczyszczenia gleb, wód podziemnych	
2.	ROZWÓJ ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO											
2.1	Inicjowanie warunków do powstawania gospodarstw ekologicznych, w pierwszej kolejności na obszarze chronionego krajobrazu									Gmina RDC Poświętne	Rozwój gospodarstw ekologicznych, poprawa jakości życia rolników i ich rodzin	
3.	ROZWÓJ AGROTURYSTYKI											
3.1	Inicjowanie warunków do powstawania gospodarstw agroturystycznych w pierwszej kolejności na obszarze chronionego krajobrazu									Gmina RDC Poświętne	Wykorzystanie walorów przyrodniczych gminy, rozwój agroturystyki, poprawa jakości życia rolników i ich rodzin	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GZY W LATACH 2004 - 2011

cd. tab. nr 12

HAROMONGRAM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE GZY W LATACH 2004 - 2011

Lp.	Nazwa zadania	CELE DŁUGOTERMINOWE								Realizujący zadanie	Przewidywane efekty ekologiczne	Planowane koszty ogółem tys. zł
		PRIORYTETY				2008	2009	2010	2011			
		2004	2005	2006	2007							
VI.	CEL GŁÓWNY: UTWORZENIE SPÓJNEGO SYSTEMU OBSZARÓW CHRONIONYCH											
1.	ZWIĘKSZENIE OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ PRAWNĄ											
1.1	Objęcie ochroną prawną w formie użytków ekologicznych 3 najcenniejszych przyrodniczo „oczek wodnych” z występujących na terenie gminy stawów w m.: Żebry Włosty, Żebry Falbogi, Szyszki, Zalesie, Ostaszewo Pańki, Mierzeniec, Grochy Serwatki i Pękowo									Gmina	Możliwość skutecznej ochrony cennych przyrodniczo terenów gminy	

3. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU

Monitorowanie realizacji Programu ochrony środowiska jest niezbędne dla prowadzenia bieżącej analizy postępów w jego wdrażaniu i wprowadzania ewentualnych korekt.

Korekty programu będą nieuniknione w związku z ujęciem w PROGRAMIE zadań przewidzianych do realizacji, również z innych niż budżet gminy źródeł finansowania, w tym dużego udziału oczekiwanych środków pomocowych.

Monitorowanie wymaga sprawnych i wydolnych źródeł informacji oraz narzędzi do ich gromadzenia i przetwarzania. Zasadne jest w tej sytuacji w tym zakresie utworzenie gminnej bazy informatycznej.

Ocena Programu ochrony środowiska będzie dokonywana:

- po zakończeniu opracowywania dokumentu,
- w trakcie jego realizacji,
- po zakończeniu realizacji wszystkich przyjętych celów i zadań.

Osiągane i podlegające ocenie efekty można podzielić na:

- wymierne, dające się określić liczbowo np.:
 - procentowy wskaźnik mieszkańców dokumentujących wywóz ścieków do oczyszczalni w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców, w stosunku do liczby mieszkańców posiadających zbiorniki do magazynowania ścieków bytowych,
 - procent oczyszczanych ścieków do ogółu wytwarzanych ścieków bytowych,
 - liczba zlikwidowanych nielegalnych podłączeń nieoczyszczonych ścieków bytowych do wód powierzchniowych lub do ziemi,
 - liczba oddanych do użytku przydomowych oczyszczalni ścieków,
 - liczba instalowanych zbiorników na nawozy płynne i płyt gnojowych na nawozy stałe,
 - areał zalesianych i zadrzewianych sukcesywnie gruntów,
 - liczba przeprowadzanych szkoleń ekologicznych, liczba przeszkolonych rolników w zakresie stosowania „dobrej praktyki rolniczej”, rolnictwa ekologicznego oraz agroturystyki,
 - liczba i areał powstających gospodarstw stosujących zasady rolnictwa ekologicznego,
 - liczba i areał powstających gospodarstw agroturystycznych,
 - ilość przekazywanych do recyklingu odpadów (makulatury, szkła, złomu),
 - liczba organizacji pozarządowych stale współpracujących z władzami lokalnymi - jako wskaźnik realizacji idei partnerstwa.
- niewymierne, oceniane subiektywnie np. w postaci punktowej (może to być ocena świadomości ekologicznej rolników, w tym podejmujących prowadzenie gospodarstw ekologicznych lub agroturystycznych, ocena zainteresowania mieszkańców problemami ekologicznymi ich gminy oraz realizacją gminnego programu ochrony środowiska).

V. UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE

1. ROZWIĄZANIA PRAWNO - INSTYTUCJONALNE

Zarządzanie obejmuje: planowanie, organizowanie, decydowanie, motywowanie i kontrolowanie. W każdym systemie zarządzania, w tym zarządzania środowiskiem można wyodrębnić sferę procesów realnych i sferę regulacji.

Sfera procesów realnych obejmuje działalność skierowaną bezpośrednio na podmioty materialne i przekształcenie materii, a sfera regulacji – całość procesów informacyjnych, myślowych i decyzyjnych, podejmowanych z myślą o kształtowaniu systemu sfery realnej.

Reforma ustrojowa Polski spowodowała istotne zmiany w strukturze organizacyjnej ochrony środowiska. Struktura ta jest obecnie skomplikowana i funkcjonuje na 4 poziomach: centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Nowy podział kompetencji wprowadzony z dniem 1 stycznia 1999 r., a następnie zmieniony nowymi regulacjami prawa ekologicznego jest nieklarowny i uciążliwy zarówno dla administracji publicznej, jak i obywateli.

Struktura organizacyjna ochrony środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe. Dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, których nie można realizować na szczeblu niższym.

Organami ochrony środowiska według art. 376 ustawy Prawo ochrony środowiska są:

- wójt, burmistrz lub prezydent miasta,
- starosta,
- wojewoda,
- minister właściwy do spraw środowiska.

Podziału kompetencji organów ochrony środowiska dokonuje art. 378 ustawy Prawo ochrony środowiska. Kompetencje organów samorządu terytorialnego: gminnych, powiatowych i wojewódzkich są następujące:

- Wójt, burmistrz, prezydent miasta rozpatrują sprawy związane z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami, z wycinaniem drzew, krzewów, utrzymaniem zieleni. Realizują uchwały rad gmin dotyczące: utrzymania czystości i porządku w gminach, zaopatrzenia w wodę, ciepło, energię, odprowadzania ścieków, systemu zbierania odpadów komunalnych, realizacji postanowień planu zagospodarowania przestrzennego gminy,
- Starosta – główny decydent w ochronie środowiska, wydający decyzje dla przedsięwzięć, które są klasyfikowane jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko fakultatywnie wymagające sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko, sprawujący nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, spółkami wodnymi, racjonalną gospodarką łowiecką, ochroną przyrody, realizujący zadania z zakresu edukacji ekologicznej.

Rodzaje decyzji, które wydaje starosta, m.in.:

- pozwolenie na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska,
- pozwolenie na emitowanie pól elektromagnetycznych,
- decyzja uzgadniająca zakres, sposób i termin zakończenia rekultywacji,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GZY W LATACH 2004 - 2011

- pozwolenie zintegrowane,
 - pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód ,
 - pozwolenie wodnoprawne na wykonanie urządzeń wodnych,
 - pozwolenie wodnoprawne na rolnicze wykorzystanie ścieków, w zakresie nieobjętym zwykłym korzystaniem z wód,
 - pozwolenie wodnoprawne na wprowadzenie do urządzeń kanalizacyjnych ścieków zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego,
 - pozwolenie wodnoprawne na długotrwałe obniżenie zwierciadła wody podziemnej,
 - pozwolenie wodnoprawne na odwadnianie obiektów lub wykopów budowlanych oraz zakładów górniczych,
 - pozwolenie wodnoprawne na wydobywanie kamienia, żwiru, piasku, innych materiałów oraz ich składowanie,
 - pozwolenie na wytwarzanie odpadów,
 - decyzja zatwierdzająca program gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
 - pozwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odzysku, unieszkodliwiania, transportu odpadów,
 - koncesje na poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin pospolitych (bez użycia materiałów wybuchowych i na powierzchni nie przekraczającej 2 ha i przewidywanym rocznym wydobyciu nie przekraczającym 20 000 m³,
 - zatwierdzenie projektu prac geologicznych, których wykonanie nie wymaga koncesji.
- Marszałek Województwa – zajmuje się egzekwowaniem opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska i ich redystrybucją na rzecz funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej; prowadzi także bazę danych o emisjach substancji, wytwarzanych odpadach, pobranej ilości wody. Jest organem w zakresie melioracji wodnych, uchwała wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju województwa i program ochrony środowiska, sprawuje kontrolę nad WFOŚiGW.
 - Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – wykonuje kontrole przestrzegania wymagań ochrony środowiska przez podmioty korzystające ze środowiska. Bada i ocenia stan środowiska. Ustala i wymierza kary m.in.: za nieprzestrzeganie warunków pozwoleń na pobór wody, na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska naruszające warunki pozwoleń, za niezgodne z warunkami decyzji składowanie odpadów. Prowadzi działania zapobiegające powstawaniu poważnych awarii przemysłowych, nadzoruje usuwanie skutków poważnych awarii, zarządza przeprowadzenie niezbędnych pomiarów i badań.

Nowy podział kompetencji w zakresie ochrony środowiska nakłada na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Należy podkreślić wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działanie Inspekcji Ochrony Środowiska oraz uprawnienia kontrolne organów samorządowych.

Oprócz wyżej wymienionych zadań starosty, określone zadania w zakresie ochrony środowiska należą do Rady i Zarządu Powiatu.

Rada Powiatu :

- uchwała Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami,
- co 2 lata analizuje raporty z realizacji Programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami,
- ustanawia obszary ograniczonego użytkowania wokół niektórych instalacji (składowisk odpadów, kompostowni, oczyszczalni ścieków, tras komunikacyjnych, linii i stacji

elektroenergetycznych, instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych),

- wyraża zgodę na powołanie społecznej straży rybackiej.

W imieniu Starosty zadania ochrony środowiska wykonuje Wydział Rolnictwa, Leśnictwa i Ochrony Środowiska, który współpracuje ze wszystkimi wydziałami Starostwa, z Mazowieckim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska, Wydziałem Środowiska i Rolnictwa Urzędu Wojewódzkiego, Departamentem Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego, Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej, Wojewódzkim Zarządem Melioracji i Urządzeń Wodnych, nadleśniczymi Nadleśnictw, oraz pozarządowymi organizacjami ekologicznymi.

Władze Gminy odpowiadają za następujące zadania z zakresu gospodarki środowiskiem:

- a) ochronę środowiska – najczęściej poprzez wprowadzanie zakazów i nakazów dotyczących sposobu użytkowania powierzchni, przestrzeni i zasobów naturalnych oraz tworzenie organizacyjno-finansowych warunków do budowy komunalnych instalacji ochrony środowiska,
- b) zarządzanie środowiskowe gminą,
- c) promowanie zasad zrównoważonego rozwoju,
- d) opracowywanie i realizację programów ekorozwoju gminy, jak np. program ochrony środowiska, plan gospodarki odpadami czy strategia zrównoważonego rozwoju,
- e) opracowywanie i realizacji jednostkowych proekologicznych programów, np. dot. ograniczenia niskiej emisji.

Do zadań własnych Gminy z zakresu środowiska należy:

- ład przestrzenny,
- gospodarka terenami,
- ochrona środowiska,
- dbałość o infrastrukturę techniczną służącą ochronie środowiska (wodociągi, oczyszczalnie ścieków, kanalizacja, składowiska odpadów),
- zieleń komunalna i zadrzewianie,
- utrzymanie czystości i porządku oraz gospodarka odpadami na terenie gminy,
- tworzenie warunków do selektywnej zbiórki odpadów,
- organizowanie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami,
- zatwierdzenie ugody w sprawach zmian stosunków wodnych na gruntach,
- organizowanie ochotniczych drużyn ratowniczych,
- zarządzanie ewakuacją ludności na wypadek zagrożenia np. powodziowego,
- edukacja ekologiczna,
- opiniowanie projektów dokumentów dot. tworzenia parków krajobrazowych,
- wprowadzanie form ochrony przyrody,
- ustanawianie parków wiejskich i miejskich,
- opiniowanie rocznych planów łowieckich,
- współdziałanie z dzierżawcami i zarządcami obwodów łowieckich oraz rozstrzyganie sporów.

Oddziaływanie Gminy jako użytkownika środowiska może być

- a) bezpośrednie, w zakresie:
 - zużycia energii elektrycznej, ciepłej, wody, wytwarzania ścieków bytowych odpadów komunalnych w wyniku funkcjonowania Urzędu Gminy,

- recyklingu odpadów biurowych,
 - transportu pracowników,
 - emisji pyłów i gazów do powietrza.
- b) pośrednie, w zakresie:
- gospodarki komunalnej i mieszkaniowej,
 - zaopatrzenia mieszkańców w wodę,
 - odprowadzania ścieków,
 - gospodarki odpadami,
 - edukacji ekologicznej.

Władze gminne mogą wykonywać swe zadania z zakresu gospodarowania środowiskiem dzięki instrumentom finansowym i prawnym, takim jak:

- wydawanie zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów,
- kary pieniężne za samowolne usuwanie drzew i zakrzewień,
- nakazywanie osobom fizycznym podjęcia czynności ograniczających uciążliwość dla środowiska,
- określanie warunków i wymagań wobec osób hodujących zwierzęta domowe w zakresie bezpieczeństwa i czystości w miejscach publicznych,
- nakazywanie wykonania zabezpieczeń wody przed zanieczyszczeniem i zakaz wprowadzania przez osoby fizyczne ścieków bytowych do wód lub do ziemi.

Rada Gminy kształtuje oddziaływanie na środowisko pośrednio, poprzez:

- uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- uchwalanie budżetu gminy,
- uchwalanie planów gospodarczych i rozwojowych mikroregionu,
- ustalanie zakresu działań jednostek pomocniczych,
- uchwalanie podatków i opłat lokalnych, w tym np. stawek za usuwanie i unieszkodliwianie odpadów, czy podejmowanie decyzji odnośnie współpracy z innymi jednostkami, jak np. tworzenie związku gmin itp.

Ochrona środowiska jest także niejednokrotnie realizowana przez stowarzyszenia i związki gmin, powołane np. w celu wspólnej gospodarki odpadami, jak ma to miejsce np. w obszarze powiatu pułtuskiego i szczegółowo opisane jest w „Planie gospodarki odpadami Gminy Gzy na lata 2004 – 2011”.

2. SYSTEM FINANSOWANIA

Podstawę prawną gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego stanowią:

- ustawa z dnia 26.11. 1998 r o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000 (Dz.U. Nr 150, poz. 983 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 8.03.1990 o samorządzie gminnym (Dz.U.1996, nr 13, poz.74 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 5.06.1998 r. o samorządzie powiatowym i samorządzie województwa (Dz.U. Nr 91, poz. 576 i 578 z późn. zm.).

Dochody i wydatki budżetów gmin uchwalane są przez Radę Gminy na okres roku kalendarzowego w terminach i na zasadach ustalonych w ustawie o samorządzie terytorialnym.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GZY W LATACH 2004 - 2011

Na dochody budżetowych jednostek samorządu terytorialnego składają się:

1. dochody własne:
 - a) dochody z tytułu udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych,
 - b) wpływy z podatków ustalonych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, tj. : podatek od nieruchomości, podatek rolny, podatek od środków transportu, wpływy z karty podatkowej, podatek od spadków i darowizn, podatek leśny,
 - c) wpływy z opłat ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, np. ustawy skarbowej, eksploatacyjnej, targowej,
 - d) dochody z majątku jednostek samorządu terytorialnego, np. wpływy z usług, dochody z dzierżawy i leasingu,
 - e) pozostałe dochody jednostek samorządu terytorialnego, np. opłaty administracyjne, opłaty miejscowe, odsetki od środków gromadzonych na rachunkach bankowych, odsetki za nieterminowe wnoszone opłaty.
2. dotacje celowe:
 - a) z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej, własne, realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej,
 - b) dotacje otrzymane z funduszy celowych,
 - c) pozostałe dotacje.
3. subwencje ogólne z budżetu państwa przekazywane wszystkim jednostkom samorządu terytorialnego dla uzupełnienia ich własnych dochodów, w tym na zadania oświatowe
4. środki na dofinansowanie własnych zadań ze źródeł pozabudżetowych

Tabela nr 13

Struktura dochodów i wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego w woj. mazowieckim w 2001 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Budżet w %	
		Dochody	Wydatki
1.	Transport, łączność	10,1	23,2
2.	Gospodarka mieszkaniowa	7,0	3,4
3.	Administracja publiczna	1,6	9,8
4.	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3,3	4,4
5.	Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	34,8	-
6.	Różne rozliczenia	29,9	1,5
7.	Oświata i wychowanie	0,7	26,8
8.	Ochrona zdrowia	3,2	3,7
9.	Opieka społeczna	6,0	8,3
10.	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,4	5,3
11.	Pozostałe	2,0	13,6

W 2001 r. dochody budżetu Gminy Gzy wynosiły ogółem 5 477,4 tys. zł, w tym, m.in.:

- dochody własne: 1 372,4 tys. zł [25,1%],
- dotacje celowe z budżetu państwa: 842,2 tys. zł. [15,4%],
- subwencje ogólne z budżetu państwa (uzupełnienie z budżetu państwa własnych dochodów gminy, w tym na zadania oświatowe): 2 945,9 tys. zł. [53,8%].

W 2001 r. wydatki z budżetu Gminy Gzy wynosiły ogółem 5 374,8 tys. zł, w tym na ochronę środowiska: 114,4 tys. zł [2,1%].

Z przedstawionego budżetu gminy wynika, że bez zabezpieczenie dodatkowych zewnętrznych źródeł finansowania nie jest możliwa pełna realizacja gminnego Programu ochrony środowiska. W takiej sytuacji hierarchicznie uporządkowanie celów, zadecyduje o podziale przyszłego budżetu gminy i spodziewanych środków pomocowych przeznaczonych na ochronę środowiska.

GŁÓWNE ŹRÓDŁA "DOCHODU" Gminy, wspomagające realizację Programu, to m.in.:

- grzywny,
- quasi odszkodowania administracyjne,
- opłaty koncesyjne, za eksploatację kopalni,
- opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska (za wprowadzanie substancji i energii do powietrza, za pobór wód, za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, składowanie odpadów, wycięcie drzew i krzewów),
- pożyczki i dotacje z Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- dotacje z EKOFUNDUSZU,
- kredyty z banków, w tym Banku Ochrony Środowiska,
- fundusze pomocowe Unii Europejskiej,
- budżet Gminy,
- budżet Państwa,
- środki mieszkańców i przedsiębiorców,
- dotacje, spadki i darowizny.

II Polityka Ekologiczna Państwa określa główne kierunki działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, którego szczegółowe cele działalności są aktualizowane co roku, łącznie z zasadami udzielania pomocy finansowej i listą przedsięwzięć priorytetowych.

W każdym z 16 województw funkcjonuje wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Przygotowuje on listę zadań priorytetowych, które mogą być dofinansowywane ze środków WFOŚiGW, określa zasady i kryteria, wyboru zadań.

Rolą wojewódzkiego funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem jego przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych.

W powiatach funkcjonują powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej a w gminach gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Z dofinansowania mogą korzystać: jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, organizacje pozarządowe, a także przedsiębiorcy, realizujący przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Zasady przeznaczania środków finansowych Narodowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

Środki gminnych funduszy w formie dotacji przeznacza się na:

1. edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasad zrównoważonego rozwoju,
2. wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
3. wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GZY W LATACH 2004 - 2011

4. realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
5. przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody, w tym urządzenie i utrzymanie terenów zielonych, zadrzewień, zakrzewień oraz parków,
6. przedsięwzięcia związane z gospodarką odpadami i ochroną powierzchni ziemi,
7. przedsięwzięcia związane z ochroną powietrza,
- 7a. przedsięwzięcia związane z ochroną wód,
8. profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
9. wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
10. wspieranie ekologicznych form transportu,
11. działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi, położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
12. inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Środki powiatowych funduszy w formie dotacji przeznacza się na wspomaganie działalności, o której mowa w pkt. 1 – 11 oraz na inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym programy ochrony środowiska.

Środki wojewódzkich funduszy w formie oprocentowanych pożyczek, dopłat do oprocentowanych pożyczek lub dotacji przeznacza się na wspomaganie działalności, o której mowa w pkt. 1-11 oraz na dofinansowywanie:

1. inwestycji ekologicznych realizowanych ze środków pochodzących z Unii Europejskiej oraz funduszy krajowych,
2. działań związanych z utrzymaniem parków i ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków,
3. badań, upowszechniania ich wyników, a także postępu technicznego w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
4. opracowywania i wdrażania nowych technik i technologii, w szczególności dotyczących ograniczania emisji i zużycia wody, a także efektywnego wykorzystywania paliw,
5. zapobiegania lub usuwania skutków zanieczyszczenia środowiska, w przypadku gdy nie można ustalić podmiotu za nie odpowiedzialnego,
6. systemu kontroli wnoszenia, przewidzianych ustawą, opłat za korzystanie ze środowiska, a w szczególności tworzenia baz danych podmiotów korzystających ze środowiska obowiązanych do ponoszenia opłat,
7. opracowywania planów służących gospodarowaniu zasobami wodnymi oraz utworzenia katastru wodnego,
8. innych zadań służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikających z zasady zrównoważonego rozwoju, ustalonych w planach działalności wojewódzkich funduszy, w tym na programy ochrony środowiska, programy ochrony powietrza, programy ochrony przed hałasem, plany gospodarki odpadami, plany działań krótkoterminowych a także na realizację powyższych planów i programów.

9. zadań związanych ze zwiększaniem lesistości kraju oraz zapobieganiem i likwidacją szkód w lasach, powodowanych przez czynniki biotyczne i abiotyczne,
10. opracowania planów ochrony obszarów objętych ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody oraz prowadzenie monitoringu przyrodniczego,
11. działań, o których mowa w ustawie z dnia 8 czerwca o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia (Dz.U. Nr 73, poz. 764 oraz z 2003 r. Nr 46 poz. 392), w tym pokrywanie kosztów sadzonek przekazywanych rolnikom w celu zalesienia gruntów rolnych,
12. przeciwdziałania klęskom żywiołowym i likwidacji ich skutków dla środowiska
13. działań polegających na zapobieganiu i likwidacji poważnych awarii i ich skutków.

Środki Narodowego Funduszu w formie oprocentowanych pożyczek, dopłat do oprocentowanych pożyczek lub dotacji przeznacza się na wspomaganie działalności, o której mowa w pkt. 1-11 i pkt. 1 – 13 oraz na:

1. rozwój przemysłu produkcji środków technicznych i aparatury kontrolno-pomiarowej, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej,
2. rozwój specjalistycznego potencjału wykonawczego służącego realizacji inwestycji na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
3. rozwój sieci stacji pomiarowych, laboratoriów i ośrodków przetwarzania informacji, służących badaniu stanu środowiska,
4. realizację kompleksowych programów badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej oraz programów edukacji ekologicznej,
5. wspomaganie realizacji wojewódzkich i ponadwojewódzkich programów ochrony środowiska, programów ochrony powietrza, programów ochrony przed hałasem, planów gospodarki odpadami oraz planów gospodarowania wodami,
6. realizację innych zadań służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikających z zasady zrównoważonego rozwoju, ustalonych w planie działalności Narodowego Funduszu.

Znaczącym źródłem wsparcia finansowego inwestycji proekologicznych w Polsce, w formie dotacji jest Fundacja EKO FUNDUSZU. Obecnie jej fundatorem jest Minister Skarbu Państwa.

Priorytetowymi obszarami działania Fundacji są: ochrona różnorodności biologicznej, gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych, unieszkodliwianie odpadów komunalnych i niebezpiecznych, ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu ziemi (ochrona klimatu), ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji (ochrona powietrza). Dotacje mogą uzyskać projekty dotyczące inwestycji związanych bezpośrednio z ochroną środowiska, (w ich fazie implementacyjnej), a w dziedzinie przyrody również projekty nieinwestycyjne, poza opracowaniami i dokumentacją techniczną.

Innym źródłem współfinansowania inwestycji proekologicznych mogą być kredyty preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) z dopłatami do oprocentowania, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne, jak również kredyty międzynarodowych instytucji finansowych - Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR) i Banku Światowego.

Polska jako członek UE może korzystać z funduszy strukturalnych na finansowanie inwestycji w ochronie środowiska:

- Strukturalny Fundusz Spójności,
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,

- Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej,
- Europejski Fundusz Społeczny i Finansowy Instrumentu Wsparcia Rybołówstwa, które są realizowane przez Sektorowe Programy Operacyjne. Inwestycje realizowane z tego funduszu muszą być zgodne ze standardami i normami UE.

Z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego inwestycje mogą być realizowane poprzez Zintegrowane Programy Operacyjne Rozwoju Regionalnego: Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego i jego uzupełnienie - w skali kraju i Regionalne Zintegrowane Programy Operacyjne Rozwoju Regionalnego - w poszczególnych województwach. Inwestycje finansowane przez Europejski Fundusz Spójności realizowane są na podstawie sektorowego programu operacyjnego i jego uzupełnienia.

„Ramy przedsięwzięć inwestycyjnych finansowanych z funduszy strukturalnych określa Narodowy Plan Rozwoju (2004-2006). Plan ten służy jako podstawa negocjowania przez Polskę Podstaw Wsparcia Wspólnoty, dokumentu określającego kierunki i wysokość wsparcia ze strony funduszy strukturalnych na realizację zamierzeń rozwojowych jako podstawy interwencji z Funduszu Spójności.

W ramach jednego z priorytetów Narodowego Planu Rozwoju w zakresie ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego, podstawowe znaczenie będzie miało wsparcie inwestycyjne ukierunkowane między innymi na racjonalną gospodarkę odpadami. W tym zakresie wsparcie będzie przeznaczone przede wszystkim na rozbudowę lub modernizacją składowisk odpadów komunalnych, systemy selektywnej zbiórki, recyklingu i odzysku odpadów komunalnych (sortownie, kompostownie), systemy zbiórki i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.

Środki finansowe, przeznaczone na rekultywację uciążliwych dla środowiska składowisk, w tym składowisk odpadów przemysłowych dostępne są w ramach środowiskowych funduszy celowych oraz z uwagi na koncentrację przestrzenną i duże koszty takich działań, w ograniczonym zakresie także w ramach ZPORR.

Program ZPORR finansowany będzie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF) oraz ze środków krajowych. Łącznie na program operacyjny w latach 2004-2006 przeznaczone będzie 6,645 mld euro, a ze środków publicznych 129 mln euro.

ERDF wspiera inwestycje infrastrukturalne w zakresie gospodarki wodnej, gospodarki odpadami (m.in. utworzenie kompleksowego systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi), rekultywacji zdegradowanych terenów.

Zadania realizowane w ramach ZPORR będą mogły być dodatkowo dofinansowane o 10 punktów procentowych w ramach Kontraktów Wojewódzkich. Kontrakt Wojewódzki jest opracowywany przez Urząd Marszałkowski, na podstawie wcześniej uchwalonego przez Sejmik Samorządowy, Programu Wojewódzkiego. Obecny okres programowania kontraktów wojewódzkich obejmuje lata 2004-2006.

Równolegle z realizacją ZPORR realizowane będą duże projekty inwestycyjne współfinansowane z Funduszu Spójności. Środki pochodzące z tego funduszu nie będą przekazywane na działania wykonywane w ramach programów operacyjnych, ale będą ze sobą powiązane. Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności jest wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrażania prawa Unii Europejskiej.

Priorytetem strategii Funduszu Spójności jest przede wszystkim: poprawa jakości wód powierzchniowych, zwiększenie dostępności wody do picia i poprawa jej jakości; ponadto ograniczenie emisji substancji i energii do powietrza, racjonalizacja gospodarki odpadami, rekultywacja obszarów poprzemysłowych, a także wsparcie dla leśnictwa i ochrony przyrody.

Będzie to realizowane między innymi poprzez: budowę komunalnych oczyszczalni ścieków i miejskich kanalizacji, wsparcie gospodarki odpadami komunalnymi, mające na celu stworzenie systemów zbiórki, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych.

Na finansowanie projektów związanych z realizacją tych priorytetów przewiduje się łącznie sumę 2 mld euro. Odbiorcami pomocy z Funduszu Spójności będą: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wraz z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Krajowy Zarząd Parków Narodowych, Lasy Państwowe i ich regionalne dyrekcje, a także parki narodowe oraz samorządy.

W ramach poszczególnych priorytetów PROGRAMU realizowane zadania będą finansowane z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (Narodowego, wojewódzkiego, powiatowego i gminnych), budżetów: gminy, powiatu, przedsiębiorstw i budżetu państwa, środków własnych ludności. Kierowane będą wnioski o środki pomocowe z Unii Europejskiej, kredyty Banku Ochrony Środowiska.

3. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE

Polska w 2003 r. ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz o dostępie do sprawiedliwości, w sprawach dotyczących ochrony środowiska, podpisaną w Aarhus w 1999 r.

Art. 7 Konwencji nakazuje zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących środowiska. Są to w szczególności: ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji, ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji, przeprowadzenie konsultacji w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny, uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

Niezależnie od ww. obowiązków, w polskim prawodawstwie zawartych w ustawie Prawo ochrony środowiska, czysto praktyczne względy przemawiają za jak najszerszym udziałem społeczeństwa w tworzeniu np. gminnego programu ochrony środowiska.

Zagwarantuje to wówczas powstanie programu tożsamego z potrzebami lokalnej społeczności, ponieważ:

- wspólne określenie celów rozwoju pozwoli jak najpełniej uwzględnić potrzeby mieszkańców oraz możliwości i środki, które mogą być przeznaczone na zaspokojenie tych potrzeb;
- udział mieszkańców przy wyborze celów rozwoju i dróg ich osiągnięcia wyeliminuje protesty społeczne, które mogą się pojawić w momencie narzucania przez władze niektórych rozwiązań;
- wspólne określenie celów zapewni świadome zaangażowanie mieszkańców przy ich realizacji.

Te zasady mogą wdrożyć konkretni mieszkańcy gminy, nie tylko w szerszym wymiarze całej gminy, ale także na poziomie urzędu, parafii, szkoły, sklepu, zakładu, klubu, czy indywidualnego gospodarstwa rolnego.

Należy też oczekiwać, że nastąpi wówczas przemiana mentalności mieszkańców i wykreowanie dodatkowych efektów w postaci:

- identyfikacji ludzi chcących działać na rzecz swojej gminy,
- zintegrowania ludzi wokół określonych celów,

- zwiększenia poczucia tożsamości z lokalnym środowiskiem,
- wzrostu świadomości ekologicznej i odpowiedzialności za środowisko,
- powstania nowych struktur społecznych, którymi mogą być: organizacja ekologiczna, rada ekologiczna czy stowarzyszenie na rzecz ekorozwoju.

4. DOBRA PRAKTYKA ROLNICZA

Zanieczyszczenie ziemi i gleby związkami azotu przez rolnictwo jest przedmiotem przeciwdziałań państw członkowskich Unii Europejskiej. Dano temu wyraz, między innymi, w dyrektywie azotanowej (91/676/EEC).

Podstawę do podjęcia działań ograniczających oddziaływanie rolnictwa na środowisko dają uchwalone przez Sejm RP:

- ustawa regulująca zasady obrotu i stosowania środków ochrony roślin,
- znowelizowana ustawa o nawozach i nawożeniu.

Oba te akty prawne w znacznym stopniu wyznaczają w Polsce europejskie standardy stosowania pestycydów oraz nawozów mineralnych i naturalnych.

Trudniejszym problemem jest jednak ich wdrożenie na masową skalę do praktyki rolniczej, ponieważ wymaga to znaczących środków finansowych i wiąże się z koniecznością podjęcia zakrojonych na szeroką skalę działań edukacyjnych w celu realizowania przez mieszkańców dobrych praktyk rolniczych, w pierwszej kolejności przez gospodarstwa prowadzące intensywny chów zwierząt.

W celu ochrony wód przed wymywaniem azotanów z przechowywanych nawozów naturalnych oraz przedostawaniem się nieoczyszczonych ścieków bytowych do wód lub do ziemi, niezbędne są następujące działania:

- uporządkowanie gospodarki ściekowej poprzez zapewnienie skutecznego mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków bytowych,
- budowa zbiorników na gnojówkę i gnojowicę oraz szczelnych płyt na przechowywany obornik.
- upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej m.in. obejmujące:
 - nowoczesne, bezpieczne dla środowiska technologie rolnicze, takie jak integrowana ochrona roślin czy systemy nawożenia oparte na planie nawozowym.
 - analizę zasobności gleb w składniki pokarmowe i komputerowe doradztwo, co pozwala precyzyjnie określić odpowiednie dla danych warunków dawki nawozów i ogranicza to ryzyko stosowania nadmiernych ilości nawozów i pestycydów.

Powierzchnia płyt na obornik oraz pojemność zbiorników na gnojowicę powinna zapewniać przechowanie nawozów naturalnych przez okres, w którym ich stosowanie na pole związane jest ze znaczącą migracją składników do środowiska, w tym głównie azotu. W naszym klimacie okres ten trwa około 6 miesięcy i obejmuje późną jesień, zimę i wczesną wiosnę.

Obowiązek wyposażenia gospodarstwa w bezpieczną infrastrukturę do przechowywania nawozów naturalnych nakłada obecnie na rolników nowa ustawa nawozowa. Tworzy ona nowe standardy w gospodarowaniu nawozami naturalnymi na obszarach wiejskich, ukierunkowane na zapewnienie bezpieczeństwa środowiska przyrodniczego.

Osiągnięcie założonych celów wymagać będzie poniesienia w ciągu kilku lat znaczących nakładów inwestycyjnych, na które rolnictwo musi pozyskać środki wspomagające, aby spełnić współczesne standardy bezpiecznego gospodarowania w środowisku. Celowość wspomaganie tych działań znajduje uzasadnienie w istotnych efektach społecznych, przekraczających znacząco indywidualne korzyści rolników.

5. EDUKACJA EKOLOGICZNA

Edukacja ekologiczna mieszkańców jest nieodzownym narzędziem skutecznej realizacji gminnego programu ochrony środowiska. Bez świadomego włączenia się różnych grup społecznych w tworzenie i realizację programu nawet najlepsze zaplanowane działania na rzecz ochrony środowiska nie będą skuteczne.

Nie wszyscy jeszcze rozumieją ścisłą zależność pomiędzy działalnością człowieka a środowiskiem, ponieważ ich wiedza w tym względzie jest niedokładna lub niewystarczająca.

Racjonalna i skuteczna edukacja to powolne, ale głębokie i trwałe zmiany w świadomości i postawach mieszkańców, to przyjęcie odpowiedzialności za stan najbliższego środowiska. Grupy odbiorców, do których w pierwszej kolejności należy skierować treści edukacyjne to:

- przede wszystkim rolnicy i ich rodziny,
- dzieci i młodzież (w tej grupie najłatwiej wykształcić trwałe, proekologiczne zachowania),
- nauczyciele,
- członkowie rad sołeckich,
- członkowie Rady Gminy i administracji samorządowej,
- pracodawcy.

Podstawowymi celami edukacji ekologicznej będą:

- przybliżenie mieszkańcom problematyki ochrony środowiska, związanej bezpośrednio z gminą i jej otoczeniem;
- trwałe zmiany w świadomości społecznej, prowadzące do zachowań nieszkodzących środowisku;
- zbudowanie poczucia odpowiedzialności za stan środowiska w najbliższym otoczeniu;
- zachęcenie do podejmowania określonych działań na rzecz ochrony środowiska i przyrody w gminie;
- zbudowanie wspólnej płaszczyzny działań samorządu i mieszkańców, integracja przy rozwiązaniu problemów ochrony środowiska.

Realizacja edukacji ekologicznej odpowiadała będzie 3 założeniom:

- promowaniu zachowań przyjaznych środowisku;
- będzie powiązana ze strategią ekorozwoju gminy, a w szczególności z zadaniami inwestycyjnymi w zakresie ochrony środowiska, przyrody i zdrowia mieszkańców,
- będzie uświadamiała znaczenie i konieczność jednostkowych działań rzecz wspólnego dobra.

Na terenie gminy działania edukacyjne będą prowadziły: Urząd Gminy, organizacje pozarządowe, szkoły, rady sołeckie.

Działania edukacyjne będą prowadzone cyklicznie. Na terenie gminy realizacja zadań edukacyjnych będzie powierzona grupie osób chcących aktywnie działać na rzecz ochrony środowiska i przyrody albo instytucjom statutowo pełniącym rolę edukacyjną.

To czy edukacja ekologiczna będzie skuteczna i spowoduje trwałe zmiany w świadomości społecznej, okaże się po zmianie zachowań na bardziej proekologiczne w zakresie m.in.:

- stosowania zasad dobrej praktyki rolniczej w gospodarstwach rolnych,
- zmiany sposobu postępowania mieszkańców z odpadami,
- stosunku do ochrony przyrody,
- samorzutnego podejmowania inicjatyw ekologicznych.

6. SZANSE ROZWOJOWE

W wyniku wzrostu świadomości o niskiej wartości produktów pochodzących z intensywnego rolnictwa i powiązaniu tego ze wzrostem zachorowań, część konsumentów UE zmieniła preferencje w stosunku do żywności. Poszukiwana jest obecnie żywność wysokiej jakości, o dużych walorach jakościowych.

Nadwyżka taniej żywności i zmiana preferencji konsumentów stworzyły podstawę rozwoju rolnictwa ekologicznego w Europie Zachodniej.

Podstawowe założenia Polityki Unii Europejskiej to

- zbliżenie cen wewnętrznych UE do cen światowych;
- bezpośrednie wspieranie dochodów rolników;
- produkowania artykułów o bardzo dobrej jakości;
- rozwój małej i średniej przedsiębiorczości;
- rozwój turystyki na terenach wiejskich;
- rozwój kultury lokalnej;
- wielokierunkowe wykorzystywanie środowiska przyrodniczego, zgodnie z zasadami jego ochrony.

Celem głównym Wspólnej Polityki Rolnej Unii jest stabilizacja lub nawet ograniczenie produkcji niektórych artykułów rolnych w naszej strefie klimatycznej. Produkty które będą na pewno objęte nowymi regulacjami rynkowymi to: m.in. wołowina i jej przetwory, mleko i jego przetwory, zboża.

W produkcji roślinnej uwzględniono uczestnictwo niektórych grup rolników w programie podtrzymywania dochodów przy pomocy bezpośrednich dopłat do odłogowania części gruntów. Produkcja zwierzęca będzie wspierana, o ile stosowany system tej produkcji będzie przyjazny dla przyrody i chroniący środowisko. Wymusi to dostosowanie obsady trzody chlewnej, bydła lub drobiu do powierzchni umożliwiającej racjonalne nawożenie organiczne. Stosowane metody chowu będą musiały ulec ewolucji od przemysłowych do metod opartych na biologii i naturalnych cechach życia stadnego zwierząt gospodarskich.

Oprócz polityki rolnej istotny wpływ na funkcjonowanie terenów wiejskich będzie miała polityka regionalna Unii której podstawowe cele to:

- wspieranie regionów szczególnie opóźnionych w rozwoju;
- odbudowa zdolności rozwojowych regionów dotkniętych regresem i zastojem gospodarczym;
- zwalczanie bezrobocia długotrwałego i bezrobocia młodzieży;
- wdrażanie reformy wspólnej polityki rolnej i strukturalne dostosowanie do wymogów reformy produkcji rolnej, handlu i przetwórstwa na całym obszarze Unii oraz modernizacji i restrukturyzacji rybołówstwa;
- restrukturyzacja i wsparcie regionów o gęstości zaludnienia poniżej 8 osób na 1 km².

Wsparcie terenów wiejskich w ramach tej polityki UE będzie dotyczyć:

- różnicowania produkcji rolnej i leśnej;
- rozwoju sektorów nierolniczych;
- rozwoju agroturystyki;
- ochrony środowiska;
- rozwoju czynnika ludzkiego.

Na realizację programów wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich, w dużej mierze przygotowanych przez lokalne społeczności, będzie kierowanych coraz więcej środków UE.

Pomoc będzie obejmowała inwestycje infrastrukturalne, tworzenie nowych miejsc pracy, zmianę kierunków produkcji i szkolenia.

Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej preferuje rozwój rolnictwa alternatywnego, opartego na przyjaznych środowisku technologiach i produkującego preferowaną przez konsumentów żywność o dużych walorach jakościowych.

Ten rodzaj rolnictwa zwany ekologicznym cechuje:

- niski poziom produkcji,
- wysoka pracochłonność,
- niski poziom kosztów,
- wysokie ceny produktów,
- wysoka jakość biologiczna i zdrowotna produktów,
- utrzymanie aktywności wszystkich czynników produkcji, tj. siły roboczej, ziemi i kapitału,
- obniżenie poziomu globalnej produkcji żywności a poprzez to zmniejszenie społecznych kosztów tworzenia nadwyżek rolnych,
- poprawa jakości produktów i tym samym zwiększenie efektywność dostosowania podaży do nowych wymagań konsumentów,
- zrównoważenie produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstw,
- bazowanie na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego, nieprzetworzonych technologicznie,
- ochrona środowiska.

Podstawowe zasady, którymi muszą kierować się rolnicy decydujący się na produkcję ekologiczną to:

- nawożenie organiczne jako gwarancja żyzności gleby i wysokiej biologicznej wartości żywności;
- optymalne wykorzystanie materiałów odpadowych w gospodarstwie, powrót do gleby wszystkich tych elementów zbioru, które nie mogą być użyte przez konsumentów;
- poprawienie zdolności regulacyjnych przyrody, wprowadzenie biologicznych metod zwalczania szkodników i chwastów, właściwe kształtowanie krajobrazu, troska o mozaikowość upraw i odpowiednie dobieranie ich sąsiedztwa, wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych;
- stosowanie odpowiednich technik uprawy roślin, gleby i płodozmianu;
- stosowanie odpowiedniej obsady zwierząt dla zapewnienia nawożenia organicznego i wyżywienia ich paszą pochodzącą z własnego gospodarstwa;
- naturalny chów zwierząt z zastosowaniem wiedzy o ich biologii bez zbytej interwencji środków weterynaryjnych i preparatów intensyfikujących produkcję.

Są to podstawy na których oparto pozostałe zalecenia, jakimi muszą kierować się gospodarstwa produkujące żywność o najwyższej wartości.

Rolnictwo ekologiczne jest racjonalne pod względem energetycznym i ekonomicznym. Plony są wysokie chociaż nie maksymalne, ale o najwyższej jakości. Ważne jest to, że taki sposób uprawiania roli i hodowli zwierząt chroni glebę i środowisko.

Dodatkowymi argumentami za rozwojem rolnictwa ekologicznego, że może ono być drogą rozwoju dla dużej części polskich gospodarstw, są :

- istnienie nadwyżek taniej siły roboczej i wysokich cen pozostałych czynników wytwórczych (np. maszyn rolniczych);
- pogłębianie się trudności ze sprzedażą standardowej żywności do Unii Europejskiej, a także wzrost możliwości eksportu żywności ekologicznej.

VI. PODSUMOWANIE

Program ochrony środowiska w obszarze gminy Gzy w latach 2004 – 2011 jest podstawowym narzędziem realizacji polityki ekologicznej państwa na poziomie gminy.

Program diagnozuje obszary zagrożeń środowiska wywołane nie zrównoważonym rozwojem gospodarczym. Uwzględnia specyfikę i skalę tych zagrożeń.

Rolnictwo dominuje w gospodarce gminy i jest powodem szeregu niekorzystnych oddziaływań na środowisko.

Uciążliwości te przede wszystkim wynikają:

- z jednej strony z nadmiernego obciążenia gleby i pośrednio wód nawozami organicznymi,
- z drugiej spowodowane są niedostatecznym poziomem infrastruktury sanitarnej gminy, przede wszystkim indywidualnych gospodarstw rolnych.

Program zawiera szeroką propozycję skutecznych rozłożonych w czasie przeciwdziałań. Umożliwia efektywne stopniowe realizowanie założonych celów, a w efekcie daje szansę na pełne respektowanie zasad ekorozwoju i poprawę stanu środowiska.

Główne funkcje programu to:

- uaktywnienie i mobilizacja podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych i mieszkańców w procesach planowania działań na rzecz ochrony środowiska, wspólnego precyzowania problemów, sposobu ich rozwiązywania oraz określania niezbędnych w tym zakresie priorytetów,
- intensyfikacja współpracy wewnętrznej w obrębie poszczególnych struktur organizacyjnych gminy, poprawa współpracy z administracją rządową i samorządową,
- ułatwienie w procesie podejmowania decyzji i zintegrowanego rozwiązywania problemów w zakresie ochrony środowiska obecnie zidentyfikowanych oraz przyszłych wynikających z występujących zagrożeń,
- ułatwienia w procesach podejmowania inwestycji proekologicznych na terenie gminy,
- ułatwienie otrzymywania pomocy finansowej wewnętrznej krajowej i zewnętrznej UE,
- poprawa jakości środowiska i warunków bytowych mieszkańców,
- identyfikacja obszarów cennych przyrodniczo,
- stworzenie trwałych podstaw do zrównoważonego i ustabilizowanego zarządzania środowiskiem na terenie gminy,
- promocja gminy,
- źródło informacji o stanie środowiska w gminie.

Zaplanowane w PROGRAMIE cele realizowane będą w ramach:

- zadań własnych gminy finansowanych częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- zadań koordynowanych przez Gminę realizowanych ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów szczebla powiatowego, wojewódzkiego lub centralnego.

Program zawiera propozycję sposobu monitorowania jego realizacji i wprowadzania ewentualnych korekt. Korekty programu będą nieuniknione w związku z ujęciem w PROGRAMIE zadań przewidzianych do realizacji, również z innych niż budżet gminy źródeł finansowania (przede wszystkim z funduszy celowych).

Poza środkami z funduszy celowych na realizację programów wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich, przygotowanych przez lokalne społeczności, będzie kierowanych coraz więcej środków UE. Pomoc będzie obejmowała inwestycje infrastrukturalne, tworzenie

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY GZY W LATACH 2004 - 2011

nowych miejsc pracy, zmianę kierunków obecnego sposobu gospodarowania (preferowane rolnictwo ekologiczne i agroturystyka) oraz szkolenia.

Edukacja ekologiczna mieszkańców będzie nieodzownym narzędziem realizacji gminnego programu ochrony środowiska. Bez świadomego włączenia się różnych grup społecznych w tworzenie i realizację programu nawet najlepsze zaplanowane działania na rzecz ochrony środowiska nie będą w pełni skuteczne.

Wykaz przepisów

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 483, sprost. Dz. U. z 2001 r. Nr 28 poz. 319),
- ustawa z dnia 26 lipca 2000 roku o nawozach i nawożeniu (Dz. U. 2000 nr 89 poz. 991, z późn. zm.),
- ustawa o rolnictwie ekologicznym z dnia 16 marca 2001 r. (Dz.U. z dn. 02.05.2001 r.)
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 lipca 2003 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin uprawnych (Dz.U. Nr 11, poz. 94)
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880),
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 7 października 1997 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie (Dz. U. 1997 Nr 132 poz. 877),
- rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dn. 13 maja 1998 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 66, poz. 436),
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. 2001 Nr 60, poz. 616),
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu. (Dz. U. 2001 Nr 60, poz. 615),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206),
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002 r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody (Dz. U. Nr 8, poz. 70),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. Nr 58, poz. 535),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 87, poz. 796),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 87, poz. 798),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz jakości ziemi (Dz. U. Nr 165, poz. 1359),
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegóło-

- wych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 179, poz. 1490),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2002 r. w sprawie opłat rejestracyjnych (Dz. U. Nr 190, poz. 1591),
 - rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002 r. w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 203, poz. 1718),
 - rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 1, poz. 12),
 - rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną (Dz.U. Nr 16, poz. 149),
 - rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2002 r. Nr 241 poz. 2093),
 - rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. 2003 Nr 4, poz.44),
 - rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 września 2003 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymania poszczególnych gatunków zwierząt (Dz.U. Nr 167, poz. 1629),
 - rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników oraz prezentacji stanu tych wód (Dz. U. Nr 32, poz. 1729).

ZAŁĄCZNIKI:

1. Lokalizacja gminy Gzy w pow. pułuskim i woj. mazowieckim - mapa .
2. Lokalizacja gminy Gzy w pow. pułuskim - mapa w skali 1 : 100 000
3. Gmina Gzy - mapa w skali 1 : 50 000